

*"Tämä työ on
mun! Ja niiiiiin
rakas."*

Blogirepresentaatiot opettajan työn mielekkyydestä

Mona Kuusela

Pro gradu -tutkielma

Lapin yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Mediakasvatus

2016

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Tämä työ on mun! Ja niiiiiin rakas.” – Blogirepresentaatiot opettajan työn mielekkyydestä

Tekijä: Mona Kuusela

Koulutusohjelma/oppiaine: Mediakasvatus

Työn laji: Pro gradu -työ Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 73 + 2

Vuosi: 2016

Tiivistelmä

Tutkimuksen päätavoitteena on kuvata opettajan työn mielekkyyden representaatioita opettajien blogeissa. Representaatiolla tarkoitetaan jonkin poissaolevan uudelleen esittämistä. Käsite mahdollistaa erilaisten mediaesitysten tieteellisen analysoinnin. Yhdeksi alatavoitteeksi määrittelin ymmärryksen lisäämisen opettajien ammatillisesta bloggaamisesta, sillä suomalaista tutkimustietoa opettajien ammatillisesta bloggaamisesta ei ole paljoa saatavilla. Tutkimusaineisto koostuu viiden suomalaisopettajan blogeista ja aineiston koko on 52 blogijulkaisua vuodelta 2014. Blogiaineiston analyysimenetelmänä toimii laadullinen sisällönanalyysi.

Tutkimuksessa selvisi, että opettajat representoivat ammatillisissa blogeissaan runsaasti opetustyön mielekkyyttä. Huolimatta siitä, että opettajat työskentelivät tai työskentelevät eri koulutusasteilla, heidän blogijulkaisunsa tarjosivat runsaasti yhteneväisiä representaatioita opettajan työn mielekkyydestä. Mielekkyyden representaatioissa korostui eniten opettajan oma näkökulma: mitä asioita opettajat pitävät mielekkäinä omassa työssään sekä miten he suhtautuvat ja asennoituvat omaa työtänsä kohtaan. Tutkimuksen perusteella voi todeta, että ammatillinen blogi tarjoaa opettajille multimodaalisen viestintä- ja julkaisukanavan sosiaalisessa mediassa. Toisekseen ammatillinen blogi näyttäytyy virtuaalisena tiedon ja osaamisen jakamisen välineenä opettajille.

Avainsanat: Representaatio, blogit, mediakasvatus, opetustyö, mielekkyys

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Teoreettinen viitekehys	7
2.1 Representaatio	7
2.2 Opettaja ja työn mielekkyys	11
2.3 Ammatilliset blogit	15
3 Tutkimuksen toteuttaminen	20
3.1 Tutkimuskysymykset	20
3.2 Aineistona opettajien blogit.....	20
3.3 Blogiaineiston analyysi	23
4 Työn mielekkyys opettajan näkökulmasta	29
4.1 Opetustyön itsenäisyyden representaatiot.....	29
4.2 Opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot.....	33
4.3 Opettajana kehittymisen representaatiot	43
5 Työn mielekkyys sosiaalisesta näkökulmasta	46
5.1 Oppijoihin liittyvät representaatiot.....	46
5.2 Työyhteisöön liittyvät representaatiot	50
6 Työn mielekkyys työsuhteen ja ammatin näkökulmasta	56
7 Johtopäätökset	59
7.1 Tutkimuksen päätulokset ja aiheita lisätutkimukseen	59
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	64
Lähteet	68
Liitteet	74

1 Johdanto

”Luitko siitä uutisesta, mitä ihmiset on jaellut Facebookissa?” ”Avasitko linkin, minkä lähetin Whatsupissa?” ”Näitkö sen videon Youtubessa?” ”Luitko uusimman blogijulkaisun Helsingin Sanomista?” ”Näitkö kuvan, jonka postasin Instagramiin?” Edelliset ovat poimintoja tämän päivän arjen keskusteluista, joita harvemmin tulee ajateltua syvällisemmin.

Sosiaalisesta mediasta on tullut osa ihmisten arkipäivää ja sen kautta ihmiset saavat helposti äänensä kuuluviin. (Valli & Perkkilä 2015, 119). Mitä enemmän ihmiset omaksuvat sosiaalista mediaa osaksi päivittäistä elämäänsä sitä enemmän se rantautuu myös koulun ja työelämän piireihin. Sosiaalisen median kenttä muuntuu ja kasvaa jatkuvasti. Osa palveluista lakkaa olemasta, kun toisia syntyy samaan aikaan tilalle. Yksi sosiaalisen median varhaisimmista palveluista elää ja voi edelleen hyvin. Blogit syntyivät ennen käsitettä ”sosiaalinen media” ja ne muodostavat edelleen sosiaalisen median selkärangan (Rettberg 2014, 14).

Tämän tutkielman tarkastelun kohteena ovat opettajien ammatilliset blogit. Koska kyseessä on pro gradu -tutkielma, minun tuli rajata tietty, tarkka aihe tutkimusta varten. Halusin opettajan työn olevan jollakin tavalla keskiössä. Alussa pohdin, lähtisinkö tutkimaan opettajan työn mielekkyyttä vai jotain ongelmalähtöistä aihetta opettajien blogeista. Työn mielekkyys vei aiheena voiton, ja jälkeinpäin ajatellen tämän näkökulman valinta opettajan työn tarkasteluun on ollut järkevää valmistumisen kynnyksellä. Olen havainnut tekeväni myönteistä ammatti-identiteettityötä tätä tutkielmaa työstäessäni. Opetustyön mielekkyyden tutkiminen on tarjonnut minulle runsaasti voimaannuttavia kokemuksia ja ajatuksia työelämästä sekä opettajan työstä nykyään.

Vallitseva työelämäntutkimus on keskittynyt alleviivaamaan työelämän negatiivisia аспекteja, kuten työstressiä ja työuupumusta. Myös julkisessa keskustelussa ja mediassa painottuvat pitkälti kielteiset ilmiöt sekä haasteet opettajan

työssä. (Hakanen 2007, 254.) Jotta kuva opettajan työstä ja sen tilasta ei olisi lohduton, rinnalle tarvitaan myös myönteisiin asioihin, kuten työn mielekkyyteen, keskittyvää tutkimusta. Paljon on lisäksi tutkimuksia ja kirjallisuutta blogien opetuskäytöstä, mutta huomattavasti vähemmän on tutkittu opettajien ammatillista bloggaamista. Käsillä oleva tutkimus pyrkii osaltaan paikkaamaan edellä mainittuja tiedon aukkoja.

Teoreettisena työkaluna käytän representaation käsitettä opettajien blogien ja yksittäisen blogijulkaisujen tutkimisessa. Representaation käsitteellä on vahva jalansija mediakasvatuksessa. Sen ydinajatus on, että media uudelleen esittää maailmaa ja ilmiöitä eikä täten tarjoa täysiä totuuksia sen kohteista. (Buckingham 2003, 57.) Ajattelen blogijulkaisut mediavälitteisinä esityksinä, en koko toetuksina. Blogijulkaisut rakentavat tietynlaisen vaikutelman opetustyön mielekkyydestä, minkä kuvaamista lähdän tässä tutkielmassa tavoittelemaan.

Päätavoitteenani on kuvata opetustyön mielekkyyden representaatioita opettajien blogeissa. Olen valjastanut käyttöön käsitteen ”blogirepresentaatio”, jonka avulla korostan nimenomaan blogeissa esiintyviä representaatioita. Toisena tavoitteenani on tarjota tietoa opettajan työn mielekkyydestä vallitsevan mielettömyys- ja ongelmakeskeisen tutkimuksen rinnalle. Kolmantena tutkimustavoitteena haluan myös lisätä ymmärrystä opettajien ammatillisesta bloggaamisesta.

Tutkimusaineistoni muodostuu viiden opettajan viidestä blogista, jotka ovat saatavilla julkisesti internetissä. Etsin tutkimukseeni sopivia blogeja hakukone Googlea sekä Blogilista.fi -palvelua hyödyntäen. Olen valinnut aineistoksi vuoden 2014 blogijulkaisuja, sillä vuonna 2015 kyseiset opettajat olivat julkaisseet blogikirjoituksia huomattavasti vähemmän. Lopullinen tutkimusaineisto käsittää yhteensä 52 blogijulkaisua viidestä eri blogista. Rajasin blogijulkaisuiden kommentit tutkimuksen ulkopuolelle, jotta aineisto ei kasvaisi liian suureksi.

Tutkielmani on laadullinen ja kuvaileva representaatiotutkimus. Käytin blogijulkaisujen analyysimenetelmänä teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Pääsyy, miksi tässä työssä käytän metodina sisällönanalyysiä, on sen riippumattomuus valitusta teoreettisesta perspektiivistä ja viitekehuksesta (Julien 2008). Tässä työs-

sä teoreettisen viitekehyksen muodostavat teorit representaatiosta ja konstruktivismista. Tutkin myös keväällä 2015 opettajan pedagogisten opintojen yhteydessä kahta opettajan blogia ja niissä ilmeneviä opetustyön representaatioita diskurssianalyysiä hyödyntäen. Tuolloin minulle valkeni, että oma kiinnostukseni kohdistuu enemmän siihen, mitä ja minkälaisia representaatiot ovat, kuin miten ne rakentuvat.

Työn rakenne noudattaa perinteistä tutkielmarakennetta, jossa teoriaosuus on ennen varsinaista tutkimuksen toteuttamisvaihetta. Koen, että on välttämätöntä ymmärtää teoriaa ja tausta-ajatuksia representaatiosta, konstruktivismista ja työn mielekkyydestä ennen tutkimustuloksiin paneutumista. Toisessa luvussa esittelen tutkielmani pääkäsitteet. Aloitan teoreettisen viitekehyksen luomisen ja tärkeimpien käsitteiden tarkastelun representaatiosta, jonka jälkeen siirryn hahmottelemaan työn mielekkyyttä. Kolmanneksi nostan esiin ajatuksia ja tutkimuksia ammatillista blogeista.

Siirryn tutkimuksen toteuttamisvaiheeseen kolmannessa luvussa. Esittelen ensin tutkimuskysymykset, jonka jälkeen tarkastelen opettajien blogeja tutkimuksen lähteenä. Viimeisessä alaluvussa 3.3 tarkastelen sisällönanalyysiä ja erittelen toteutuneen analyysin vaiheet askel askeleelta. Neljäs, viides ja kuudes luku ovat tutkielman tuloslukuja, joissa kuvailen ja tarkastelen lähemmin blogiaineistosta löytyneitä representaatioita. Päätän työni seitsemännen luvun johtopäätöksiin ja lopuksi tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointiin.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Representaatio

Tutkielmani tärkein käsite on representaatio. Se toimii työni teoreettismetodologisena työkaluna, mahdollistaen blogijulkaisujen tarkastelemisen tietynlaisesta, rajatusta näkökulmasta. Representaation käsite edistää tieteellisten kriteerien täyttymistä sekä auttaa paikantamaan tutkimusta tiettyyn tutkimusalaan kuuluvaksi. (Mäkiranta 2010, 97.) Representaation käsite lukeutuu mediakasvatuksen olennaisimpiin (Buckingham 2003, 57), mutta käsitteellä on tärkeä rooli myös humanistisessa, yhteiskuntatieteellisessä ja visuaalisen kulttuurin tutkimuksessa (Knuutila & Lehtinen 2010, 8; Mäkiranta 2010, 117). Representaatio mahdollistaa lisäksi mediaesityksen, tässä työssä blogiesitysten, tieteellisen analysoimisen (Seppänen 2005, 77).

Representaatio muodostuu englannin kielessä etuliitteestä ”re” sekä sanasta ”present”, jolloin representaatio saa merkityksen jonkin uudelleen esittämisestä. Representaatio voi olla uudelleen esitys jostain asiasta, esineestä, ihmisestä, ilmiöstä tai vaikkapa tarinasta (Mäkiranta 2010, 101). Käsitteen perusidea piilee siinä, että jokin poissa oleva saa uuden läsnäolon muodon. Uusi läsnä oleva esittää, tai edustaa asiaa tai esitettä, joka ei ole sillä hetkellä läsnä. Esimerkiksi muisto edesmenneestä edustaa poissa olevaa kohdetta eli ihmistä, jota vaivataan. Olennaista on tiedostaa representaation intentionaalisuus eli representaation kyky viitata itsensä ulkopuolelle. (Knuutila & Lehtinen, 2010, 11.) Mäkiranta (2010, 101) kiteyttää representaation pääidean seuraavasti: *”Esitetty kohde ei ole materiaalisesti tai fyysisesti läsnä, vaan se havaitaan, nähdään ja ymmärretään vain representaation välityksellä, uudelleen esitettynä”*.

Sihvonen (2006, 129–130) yhtyy näkemykseen, että representaatio edustaa ja esittää sen alkuperäistä kohdetta. Toisaalta representoimiseen liittyy aina myös

valintojen tekeminen. Esimerkiksi sosiaalisen median toimija valitsee, mitä hän tuo esille, tai mitä hän jättää oman esityksensä ulkopuolelle. Myös opettajat tekevät valintoja, minkälaisista asioista he kirjoittavat blogeissaan. Näen, että valintojen tekeminen representoimisessa on välttämätöntä, mutta ei kuitenkaan aina tiedostettua tai tietoista toimintaa. Sihvonen (2006, 135) lisää, että representaatio aina muokkaa, määrittää ja rajaa asiaa tai objektia, johon se viittaa. Representaatio ei vain toista tai korvaa sen alkuperäistä kohdetta, vaan se aktiivisesti myös muovaa sitä, sekä ihmisten tapaa olla maailmassa ja yhteisöissä (Webb 2009, 10). Representaatiot ohjaavatkin ihmisten tapaa nähdä maailmaa ja sen ilmiöitä (Kupiainen & Sintonen 2009, 104–105). Siksi representaatiot ovat mukana prosesseissa, joissa kulttuuriset merkitykset muodostuvat (Sihvonen 2006, 129).

Myös mediateksteissä ja mediaesityksissä maailma tuodaan kuin uudelleen tarkasteltavaksi tähän hetkeen. Mediaesitykset eivät esitä tai edusta maailmaa sellaisena kuin se on, vaan ne uudelleen esittävät eli representoivat sitä. (Kupiainen & Sintonen 2009, 104–105.) Media tarjoaakin maailmasta ja sen ilmiöistä aina medioituneen, välittyneen version. Kuten representaatioissa yleensäkin, joitakin asioita on valittu myös mediaesityksiin mukaan, toisia taas on jätetty ulkopuolelle, mikä vaikuttaa syntyneeseen kuvaan maailmasta. (ks. Buckingham 2003, 57–59.) Tutkielmani lähtöajatuksena on, että blogit eivät tarjoa opettajan työhön suoraa pääsyä, vaan opettajat ovat valinneet kirjoittavansa tai kuvaavansa tietyistä asioista ja tietyistä näkökulmista. Mäkiranta lisää, että mediarepresentaation voi muodostaa esimerkiksi elokuva, mainos tai internet-sivusto, jossa kuvat ja sanat rakentavat yhdessä merkityksiä (Mäkiranta 2010, 101).

Mikä rooli kielellä on representaatioiden kannalta? Kieli toimii representaation kautta, eli kielellä kuvataan, esitetään tai symboloidaan erilaisia asioita. Kielen eri muodoilla – kuten puhuttu kieli, kirjoitettu kieli tai kehonkieli – on käytössään erilaisia keinoja, kun niillä välitetään tiettyjä merkityksiä muille. Kieli välittää ja rakentaa merkityksiä asioista, vaikka ne eivät itsessään merkitsisi mitään. Esimerkiksi sana ”koira”, ja siihen sisältyvät kirjaimet, ei automaattisesti tarkoita

sitä karvaista eläintä, minkä ihminen voi havaita haukkuvan piha-aitauksessa. Kielelliset elementit, kuten esimerkiksi äänet, kasvoniilmeet ja sanat, toimivat merkkeinä, jotka representoivat ja symboloivat käsitteitä, ideoita ja tunteita toisille ihmisille. (Hall 1997, 4–5.) Vaikka tutkielma ei paneudu opettajien käyttämään kieleen sen tarkemmin, on mielestäni kuitenkin hyvä ymmärtää, että kielellä on olennainen rooli representaatioiden välittäjänä. Blogijulkaisujen tarkastelussa opettajan työtä representoivina merkkeinä toimivat ennen muuta sanat ja kuvat.

Hall (1997, 17–19) erottaa kaksi toisistaan riippuvaista representaatioiden järjestelmää. Ensimmäisessä järjestelmässä kaikenlaiset objektit, ihmiset ja tapahtumat korreloivat mentaalisiin representaatioihin, eli käsitteellisiin karttoihin ihmismielen sisällä. Mentaaliset representaatiot mahdollistavat maailman käsitteellisen tulkitsemisen. Ne koostuvat niin yksinkertaisista asioista ja esineistä kuin monimutkaisista ja abstrakteistakin asioista. Toinen representaatioiden järjestelmä kattaa puolestaan yhteisen, jaetun kielen ja kielenkäytön. Jaetut mentaaliset representaatiot kääntyvät yhteiselle kielelle, jolloin niitä voidaan jakaa ihmisten välillä. Kaikkiaan kielellisten merkitysten tuotanto paikantuu suhteeseen ihmismielen ulkopuolisten asioiden, käsitteiden sekä merkkien välillä. (Hall 1997, 17–19.) Yleinen nimitys merkityksiä sisältäville sanoille, äänille ja kuville on ”merkit”. (ks. Seppänen 2005, 77).

Syvimmillään representaatio perustuu siihen prosessiin, millä tavalla ihmiset kokevat ja tietävät itsensä, kommunikoivat toistensa kanssa ja viestivät maailmassa ylipäänsä. Kun ihminen väittää näkevänsä asiat niin kuin ne ovat, tosiasiassa hän näkee asiat hänen itsensä ja kulttuurinsa kehystämällä tavalla. (Webb 2009, 5-7.) Blogia kirjoittava suomalainen opettaja esittää ja kuvailee asioita länsimaisen kulttuurin viitoittamalla tavalla ja kuvaa tilanteita oman tulkintansa kautta, kun taas aasialaisen opettajan ammatillinen bloggaaminen voi näyttää ja kertoa hyvin erilaisista asioista kuin suomalaisen.

Representaation tarkoitus on paitsi kuvailla todellisuutta, mutta myös muovata ihmisten käsitystä todellisuudesta. Tietäminen on mahdollista vain kielen tai representaatioiden kautta. (Webb 2009, 26.) Myös Knuuttilan ja Lehtisen (2010,

11) mukaan poissa olevaa kohdetta on mahdollista käsitellä tietoisesti vain representaation avulla. Asioista ja tapahtumista olisi mahdotonta viestiä ja keskustella, mikäli niitä ei voisi tuoda uudelleen tähän hetkeen, vaikka ne eivät olisi läsnä juuri sillä hetkellä. Webb (2009, 10–11) korostaa, että ihmisten täytyy järjestellä tietämystään ja ideoitaan, koska suoraa pääsyä ihmismielen ulkopuolisiin asioihin ja kokemuksiin ei ole.

Mäkirannan (2010, 103) mukaan representaation voi ymmärtää ensinnäkin visuaaliseksi ja/tai verbaaliseksi esitykseksi ja toisekseen osaksi tulkinnallista prosessia. Visuaalisena tai verbaalisena esityksenä, tai niiden yhdistelmänä representaatio ymmärretään tietyille yleisölle ja tiettyyn käyttöön tuotetuksi. Kun representaation käsittää myös osana tulkinnallista prosessia, representaatiosta tulee silloin lukemisen, tulkitsemisen, analysoimisen ja tuottamisen kohde. Tällöin representaation analysoija tai tuottaja osallistuu merkitysten jakamiseen ja välittämiseen kulttuurin sisällä. Kyseessä on monimutkainen tapahtumaketju, jossa merkitykset alati muuttuvat ja muovautuvat. (Mäkiranta 2010, 103.)

Tässä työssä tarkastelen representaatiota konstruktivistisesta näkökulmasta. Käsitteellisesti nojaudun osittain myös konstruktionistiseen lähestymistapaan (ks. Mäkiranta 2010). Representaation voi ymmärtää Seppäsen (2005, 78) tapaan joko todellisuuden heijastumana tai todellisuutta rakentavana. Tässä tutkielmassa en pohdi, vastaako representaatio todellisuutta vai ei. Sen sijaan kysyn, minkälaista todellisuutta ja vaikutelmaa, eli minkälaisia representaatioita blogijulkaisut rakentavat opettajan työn mielekkyydestä. Konstruktivistisessä lähestymistavassa painotetaan kielen sosiaalista luonnetta. Asiat eivät itsessään merkitse tai tarkoita mitään, vaan merkityksiä rakennetaan käyttämällä representaatioiden järjestelmiä, eli käsitteitä ja merkkejä. (Hall 1997, 25.)

Konstruktivismi on yksi tieteen filosofioista, jossa todellisuuden ajatellaan olevan suhteellista, ei niinkään realistista. Suhteellisuudella tarkoitetaan eri yksilöiden suhteellista, nähdäkseen yksilön kokemismaailman, alaista todellisuutta. Yksilöiden todellisuuksissa voi olla kuitenkin yhteneväisyyttä useiden henkilöiden kanssa. Konstruktivistisesta lähtökohdasta tehdyt löydökset perustuvat tut-

kijan tulkintaan tutkittavasta (Metsämuuronen 2006, 86.) Konstruktivistisessä ajattelussa todellisuus muovautuu ihmisen tietoisuudessa (Kalli 2005, 10).

Konstruktivismi ei ole yksi yhtenäinen teoria, vaan sen ajatukset ovat peräisin useista eri lähteistä, ja sillä on monia eri suuntauksia. Yhteistä kaikille konstruktivismin suuntauksille kuitenkin on, että tieto on aina tekijänsä tai kertojansa kautta välittyntä ja rakentunutta. Ei ole olemassa täysin objektiivista tietoa, joka heijastaisi maailmaa ja asioita suoraan sellaisena kuin se on. Konstruktivistisesti orientoitunut tutkija ei odota siis saavansa objektiivista tietoa maailmasta yksilön kokemusten, havaintojen tai ajatusten kautta. (Tynjälä 1999, 37.)

Konstruktionistisessa lähestymistavassa ajatellaan, että representaatio rakentaa todellisuutta kielen avulla. On mielestäni olennaista huomata, että konstruktionistisesti orientoituneet tutkijat myöntävät materiaalisen ja fyysisen todellisuuden olemassaolon, mutta todellisuuden ymmärtäminen tapahtuu nimenomaan representaatioiden ja kielen välityksellä. Konstruktionistiselta pohjalta representaatioita analysoiva sitoutuu ideaan, että representaatio tuottaa, antaa merkityksiä ja jäsentää todellisuutta. (Mäkiranta 2010, 114–116.) Esimerkiksi blogissa kirjoitettu tai kuvattu esitys eli blogirepresentaatio opetustyöstä ei ole suora ikkuna tai heijastus kyseisen opettajan työhön. Sen sijaan blogirepresentaatio rakentaa opettajan työhön tietynlaisen näkökulman, tietyn opettajan kokemusten ja ajattelun kautta.

2.2 Opettaja ja työn mielekkyys

”Sanayhdistelmä mielekäs työ perustuu sanaan mieli ja kuvaa sitä, että työnteossa on oltava mieltä ja merkitystä. Se voi olla jopa kunkin mielitekemistä!” (Carlsson & Järvinen 2012).

Opettajan päätehtävänä on edesauttaa ja tukea lasten, nuorten ja aikuisten oppimista sekä tietojen ja taitojen kehittymistä. Opettaja on myös kasvattaja, joka tukee yksilöiden kasvua vastuuntuntoisiksi ja itsenäisiksi kansalaisiksi sekä yh-

teiskunnan jäseniksi. Opettajat Suomessa työskentelevät muun muassa vapaan sivistystyön kentällä, aikuiskoulutuksessa, korkeakouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, lukioissa, perus- ja esiopetuksessa sekä päiväkodeissa. (Opetusalan Ammattijärjestö.)

Tässä tutkielmassa olen kiinnostunut opettajan työstä työn mielekkyyden näkökulmasta. Tässä kappaleessa tuon esille keskeisiä huomioita liittyen työn mielekkyyteen niin yleisesti suomalaisessa työelämässä kuin opettajan työssä. Ensiksi haluan kuitenkin huomauttaa, että käytän opettajan työn synonyyminä myös opetustyön käsitettä, vaikka myönnän, että opettajan työn voi nähdä laaja-alaisemmin, kuin opetustyön. Opetustyön voi katsoa tarkoittavan vain opettamista ja siihen läheisesti kytkeytyvää työtä. Kielellisen vaihtelevuuden ja värikyyden vuoksi käytän molempia käsitteitä ja ymmärrän molemmat kaikkena, mitä opettaja työssään tekee – en vain opettamisena.

Työn mielekkyyttä on hankala tutkia, koska käsite on jokseenkin epäselvä. Se voi koskea oikeastaan mitä tahansa työhön liittyvää asiaa. (Antila 2006, 27.) Myös sairaalamaailmaa tutkineiden Syväjärven, Lehtopuun, Perttulan, Häikiön ja Jokelan (2012, 15) mukaan työn mielekkyys voi oikeastaan viitata mihin tahansa työhön liittyvään asiaan. Työn mielekkyyden voi katsoa liittyvän esimerkiksi ihmisen odotuksiin, asenteisiin ja mielipiteisiin omaa työtä koskien. Myös työssä tarvittavat osaamiset, tiedot ja taidot kytkeytyvät osaksi työn mielekkyyden käsitettä. (Syväjärvi ym. 2012, 15.) Yksi merkittävimmistä asioista koskien työn mielekkyyttä on näkemys oman työpanoksen merkityksestä työyhteisössä (Syväjärvi ym. 2012, 50–51). Henttosen ja LaPointen (2015, 11) mukaan työn mielekkyys syntyy työssä, jolla on jotain merkitystä muille ihmisille ja yhteiskunnalle. Osittain työn mielekkyys taas paikantuu niihin odotuksiin, joita ihmisellä on työtään kohtaan (Hakanen 2011, 26).

Se, onko työ esimerkiksi kuinka vaihtelevaa, itsenäistä, haastavaa, merkittävää tai palkitsevaa, näyttäisi toisaalta määrittävän työn mielekkyyttä (Syväjärvi ym. 2012, 45). Carlsson ja Järvinen (2012) korostavat työntekijän vahvuusalueella toimimista ja vahvuuksien hyödyntämistä osana mielekästä työtä. On tärkeää, että työntekijä saa kehittää itseään ja että hän kokee työn tekemisen nautinnol-

liseksi. Mielekäs työ tuottaa tekijälleen iloa, jolloin myös työn tuottavuus on korkeimmillaan (Carlsson & Järvinen 2012.)

Tuomo Alasoini (2006) lähestyy työn mielekkyyttä toisentyyppisestä näkökulmasta. Työministeriön työolobarometriin perustuvassa analyysissä hän puhuu työnteon mielekkyydestä ja tarkastelee siihen liittyviä muutoksia Suomessa vuosina 1992–2005. Keskeisenä käsitteenä analyysissä toimii psykologinen sopimus, jonka avulla työntekijä sitoutuu työsuhteeseensa. Työnteon mielekkyyden kokeminen liittyy hänen työssään lähtökohtaisesti siihen, ovatko erimuotoiset palkkiot tasapainossa annettuun työpanokseen nähden. (Alasoini 2006, 6–8.)

Webbin, Vulliamyn, Sarjan, Kimosen, Nevalaisen ja Hämäläisen (2004, 49–51) tutkimuksessa havaittiin, että Suomessa opettajan työssä jaksamisen ja voiman lähteet paikantuvat opettajan ammatin autonomiaan eli itsenäisyyteen työssä, kasvun ja kehittymisen seuraamisen iloon sekä positiivisiin henkilösuhteisiin. Salovaara ja Honkonen (2013, 18) puhuvat opettajien työhyvinvoinnista, jolla he viittaavat opettajan kokemukseen mielekkäästä ja sujuvasta työstä. Mielekkäseen työhön liittyy olennaisena osana terveyttä edistävä ja työuraa tukeva työympäristö ja työyhteisö (Salovaara & Honkonen 2013, 18).

Salovaara ja Honkonen (2013, 20) listaavat tekijöitä, jotka lisäävät työhyvinvointia: riittävä osaaminen, hyvät työolot ja -menetelmät, työsuhteen pysyvyys ja tehtävien oikeanlainen mitoitus. Opettajien työtyytyväisyyttä heidän mukaansa lisäävät puolestaan työn tekemisen mielekkyys, kannustava johtaminen, koulutus- ja vaikuttamismahdollisuudet, tasa-arvoinen keskusteluyhteys sekä luottamus työyhteisön sisällä. Myös opettajan oma panos työhyvinvoinnin ja työn mielekkyyden parantamisessa on tärkeää (Salovaara & Honkonen 2013, 58).

Jotta työn mielekkyyttä ja työhyvinvointia voidaan teoreettisesti ymmärtää, tulee huomioon ottaa myös työnimun käsite yhtenä työhyvinvoinnin osa-alueena (ks. Manka, Kaikkonen & Nuutinen 2007, 6). Jari Hakanen (2011), joka on tutkinut työnimua noin yhden vuosikymmenen ajan, korostaa työnimun olevan parasta työhyvinvointia. Työnimun kokeminen ei ole harvinaista, ja sitä voidaan kokea

joka alalla ja kaikenlaisissa ammateissa (Hakanen 2011, 39.) Työnimua kokeva opettaja pitää työtään mielekkäänä: hän lähtee mielellään töihin ja nauttii työstään. Työnimua luonnehtii myönteinen tunnetila ja hyvä motivaatio työssä, ja se johtaa parhaaseen työhyvinvointiin (Salovaara & Honkonen 2013, 137–139.)

Työnimun ulottuvuuksia ovat työntekijän pystyvyys tai kompetenssi, sitoutuneisuus ja energisyys. Työnimu liittyy toisaalta myös työntekijän tarmokkuuteen, työhön omistautumiseen ja siihen uppoutumiseen. Tarmokkuudella tarkoitetaan työntekijän halua panostaa työhön ja sinnikkyyttä siinä, omistautumisella taas työssä inspiroitumista, innokkuutta sekä kokemusta työn merkityksellisyydestä ja työhön uppoutumisella puolestaan työntekijän tunneperäistä samaistumista työtehtäviinsä eli syvää paneutuneisuutta niihin. (Hakanen 2011, 6–7; Manka, Kaikkonen & Nuutinen 2007, 6; Salovaara & Honkonen 2013, 137–139; Syväjärvi ym. 2012, 20.)

Työn mielekkyys näyttäisi muodostavan hyvin moninaisen ja laaja-alaisen aiheen tutkia opettajien blogien sisältöjä. Käsitteet, kuten työn mielekkyys, työhyvinvointi, työtyytyväisyys ja työnimu ovat osittain päällekkäisiä ja lomittaisia siten, että niiden lähtökohdat ja painotukset vaihtelevat. Kattokäsitteenä voi nähdäkseni pitää työhyvinvointia, jonka alle lukeutuvat niin työn mielekkyys, työtyytyväisyys kuin työnimukin. Toisaalta, ymmärrän aidosti mielekkään työn sisältävän muun muassa työtyytyväisyyttä ja työnimua. Otan lähtökohdakseni aineiston käsittelyssä sen, että työn mielekkyys voi ilmetä ja näkyä kaikkena, mikä opettajan työstä tekee mielekäästä, hyvää, palkitsevaa tai arvokasta. Työn mielekkyys voi liittyä myös niihin asioihin, mitkä tuottavat opettajalle työssään iloa, innostusta, tyytyväisyyttä ja nautintoa. Pyrin näkemään työn mielekkyyden käsitteen mahdollisimman laaja-alaisena ja kattavana.

2.3 Ammatilliset blogit

Sosiaalista mediaa, kuten blogeja, voidaan käyttää tutkimuksen paikkana, lähteenä tai välineenä (Valli & Perkkilä 2015, 116–117). Tässä tutkimuksessa blogit toimivat tutkimuksen lähteenä. Vallin ja Perkkilän (2015, 117) mukaan sosiaalinen media toimii tutkimuksen lähteenä silloin, kun tutkitaan sosiaalisessa mediassa syntynyttä tapahtumaa, ilmiötä tai vuorovaikutusta. Tarkastelen tässä luvussa hieman blogien yleisiä piirteitä, sekä tuon esiin tärkeimmät blogikäsitteet, joita tarvitaan tutkielmani ymmärtämiseksi. Tämän kappaleen ytimen muodostavat ammatilliset blogit.

Lietsala ja Sirkkunen (2008, 25–26) jakavat sosiaalisen median palvelut erilaisiin genreihin niiden pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaan. Ensimmäinen genre kattaa julkaisemiseen ja sisällön luomiseen keskittyvät palvelut, toinen sisällön jakamisen palvelut, kolmas sosiaalisen verkostoitumisen palvelut, neljäs yhteisöllisen tuottamisen palvelut, viides virtuaaliset maailmat sekä kuudes erilaiset lisäpalvelut. Blogit kuuluvat Lietsalan ja Sirkkusen (2008, 25–26) jaotellun mukaisesti ensimmäiseen genreen, eli sisällön luomisen, julkaisemisen sekä levittämisen palveluihin. Blogit tunnistaa muista nettisivuista esimerkiksi kirjoittajan tyylin näkymisestä, linkeistä sekä blogikommenteista (Lietsala & Sirkkunen 2008, 31).

Sana ”blogi” tulee englannin kielen käsitteestä ”weblog”. Sillä viitataan internetissä julkaistuihin, ajankohtaisia asioita käsittelevään kokonaisuuteen. Blogit ovat www-sivustoja, joihin ilmestyy aikajärjestyksessä kirjoituksia eli blogijulkaisuja, blogipostauksia tai blogiartikkeleita. Blogin ylläpitäjää kutsutaan bloggaajaksi tai bloggeriksi ja blogien kokonaisverkostoa puolestaan blogosfääriksi. (Pönkä 2014, 124.) Tässä tutkielmassa käytän yksittäisistä blogikirjoituksesta suurimmaksi osaksi nimeä ”blogijulkaisu” ja blogin kirjoittajaa kutsun pääasiassa bloggaajaksi.

Yksittäistä blogia voi ylläpitää ja kirjoittaa yksittäinen henkilö, jokin ryhmä, instituutio, yritys tai yhdistys ja niiden aihealueet vaihtelevat politiikasta koulutukseen ja ammattialueesta aina erilaisiin henkilökohtaisiin aiheisiin. (Pulman

2009, 27.) Rettbergin (2014, 34–35) mukaan blogeille on tosiasiaa mahdotonta antaa täysin tarkkaa määritelmää. Eri blogeilla on kuitenkin yhteneväisiä piirteitä, kuten samankaltaiset ulkoasut, yksittäisten julkaisujen perusmallit, aikaleimat, julkaisujen otsikoinnit tai esittelysivut (Rettberg 2014, 31). Blogit rakentuvat niin tekstistä, kuvista, kirjoitustavasta, kirjoitusten kokonaisuudesta, sommittelusta, linkeistä, kytköksistä kuin päivitystiheydestäkin (Rettberg 2014, 5). Tämän päivän blogeissa olennaisessa osassa ovat lisäksi blogijulkaisujen kommentointipalstat, jotka mahdollistavat vuorovaikutuksen bloggaajan ja muiden lukijoiden kanssa (Pönkä 2014, 124). Tänä päivänä blogijulkaisuja myös jaetaan ja levitetään sekä niistä keskustellaan laajalti muiden sosiaalisen median palveluiden välityksellä, esimerkiksi Facebookissa ja Twitterissä.

Rettberg (2014, 17–30) jaottelee blogit kolmeen eri kategoriaan: henkilökohtaisiin blogeihin ”*personal blogs*”, filteriblogeihin ”*filter blogs*” ja aihevetoisiin blogeihin ”*topic-driven blogs*”. Henkilökohtaisten blogien ylläpitäjät kuuluvat usein blogirinkiin (ks. Pönkä 2014, 124), jolloin he linkittävät ja jakavat samantyyppisiä, usein päiväkirjamaisia blogeja ja blogipostauksia keskenään. Filteribloggaajat taas taltioivat ja linkkaavat blogeihinsa ensisijaisesti omia nettilöydöksiään ja kokemuksiaan. Nimensä mukaisesti aihevetoiset blogit puolestaan keskittyvät erilaisiin aihealueisiin ja teemoihin. Aihevetoisia blogeja on runsaasti, sillä erilaisia harrastuksia, professioita ja intohimoja on maailmassa paljon. Opettajien blogit kuuluvat aihevetoisiin blogeihin niiden käsitellessä opettajan ammattia ja työtä.

Verkkotoiminnan alussa erilaiset gurusivustot tarjosivat lukijoilleen ajantasaista tietoa esimerkiksi ohjelmistoista tai laitteista. Nykyään asiantuntijablogit ovat jatkaneet tällaisten gurusivustojen perinnettä. (Suominen & Nurmela 2011, 122–123.) Monet asiantuntija-ammateissa työskentelevät kirjoittavat ammatillista blogia sekä osallistuvat alansa verkkokeskusteluihin (Pönkä 2014, 49). Suominen ja Nurmelan (2011, 122) mukaan asiantuntijablogi mahdollistaa opettajalle muun muassa virtuaalisen asiantuntijaidentiteetin luomisen. Opettajien blogia voi kutsua joko ammalliseksi blogiksi tai asiantuntijablogiksi, joista itse käytän selkeyden vuoksi pääasiassa ensimmäistä.

Sarah Pedersen (2010) on tarkastellut teoksessaan ”*Why Blog? Motivations for blogging*” bloggaamisen motivaatiotekijöitä. Hänen mukaansa syyt bloggaamiseen voivat olla monenkirjavia: Bloggaajat voivat haluta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun tai he voivat hakea tukea lukijoiltaan kirjoittamalla blogia omasta elämäntilanteestaan. Toisinaan he voivat olla motivoituneita solmimaan uusia ystävyysuhteita tai jopa tienaamaan rahaa bloggaamalla. Heillä voi olla myös tarve käsitellä ja järjeistää informaatiota blogeissaan tai sitten he voivat pyrkiä luomaan itselle nimeä verkossa. (Pedersen 2010, 129.) On kuitenkin syytä muistaa, että motivaatiot bloggaamiseen eivät ole toisiaan poissulkevia ja syitä bloggaamiseen voi olla useita (Pedersen 2010, 134).

Erityisen mielenkiintoista ammatillisten blogien kannalta on Pedersenin (2010) huomio blogien lukijoista: blogi tarjoaa kommunikaation mahdollisuuden usein samassa tilanteessa tai samoja asioita pohdiskelevien ihmisten kanssa. Pedersen alleviivaa blogien kommentoijien olevan usein samassa asemassa tai tilanteessa olevia ihmisiä, minkä vuoksi he tuntevat välitöntä yhteyttä bloggaajan kokemuksiin kohtaan. (Pedersen 2010, 130.) Myös opettajien blogien lukijoina ja kommentoijina on todennäköisesti muitakin opettajia, jotka peilaavat omia kokemuksiaan blogeissa esitettyihin kokemuksiin ja ajatuksiin. Lukijat voivat avata blogin kommenttiosioissa jatkokeskustelua niin bloggaajan että muidenkin blogia lukevien kanssa. Olen kuitenkin rajannut blogien kommentit pois tästä tutkimuksesta, jotta aineistosta ei tulisi liian laaja.

Luon tämän luvun loppuun vielä lyhyen katsauksen mahdollisimman tuoreeseen blogitutkimukseen, jotta lukija saa osviittaa siitä, millaista tutkimusta aiemmin on tehty ammatillisesta bloggaamisesta. Alun perin tavoitteenani oli löytää suoraan opettajien bloggaamiseen kytkeytyviä tutkimuksia. Näitä en kuitenkaan kyennyt löytämään tai saamaan käsiini luettavaksi. Lähimpänä opettajien ammatillisten blogien tutkimusta ovat seuraavaksi esittelemäni akateemikoiden sekä tutkijoiden, toisin sanoen korkeakoulutoimijoiden, bloggaamista tarkastelevat kansainväliset tutkimukset. Viimeiseksi esittelen Elise Hokkasen (2013) blogiaiheisen pro gradu -työn, joka muistuttaa paljon omaa tutkimustani.

Ensimmäisenä tutkimuksena nostan esiin Gill Kirkupin (2010) haastattelututkimuksen ”*Academic blogging, academic practice and academic identity*”. Hänen tavoitteena oli selvittää, miksi akateemiset ihmiset bloggaavat ja mitä painoarvoa haastateltavat kokivat bloggaamisella olevan heidän akateemiselle työlleen ja identiteetilleen. Kirkup (2010, 9) haastatteli kuutta korkeakouluissa työskentelevää, bloggaavaa akateemikkoa. Hänen mukaansa akateemisesta bloggaamisesta on tullut kasvava osa akateemista käytäntöä ja se voidaan ymmärtää myös uudelleenlaiseksi teoreettisen kirjoittamisen genreksi eli tyylilajiksi. Oikeastaan akateemiset blogit muodostavat omanlaisensa genren blogien maailmassa, sillä niillä on tiettyjä yhdistäviä sääntöjä ja piirteitä liittyen blogien ääneen, kokoon ja muotoon. Bloggaamisesta voi tulla tärkeä osa akateemisen asiantuntijan työtä ja taitoja, ja sen avulla akateeminen henkilö voi ottaa roolin jopa ”julkisena intellektuellina”. (Kirkup 2010 19–21.)

Mewburn ja Thomson (2013) puolestaan tarkastelevat syitä miksi akateemiset ihmiset bloggaavat tutkimusartikkelissaan ”*Why do academics blog? An analysis of audiences, purposes and challenges*”. He analysoivat sadan akateemisen blogin sisältöjä tutkien erityisesti niiden lukijakuntaa, tarkoitusta sekä bloggaamiseen liittyviä haasteita. He tekivät artikkelissaan varovaisen johtopäätöksen, että akateemiset blogit voivat muodostaa verkkoon väljän akateemisen, ammatinharjoittamiseen keskittyvän käytäntöyhteisön, joka tarjoaa epävirallisen informaatiokanavan, hyvien käytäntöjen jakamisen välineen sekä kansainvälisen verkoston akateemikoille (Mewburn & Thomson 2013, 1114–1115). Mewburn ja Thomson (2013, 1116) nostivat esiin myös toisen erityisen mielenkiintoisen vertauskuvan liittyen akateemisiin blogeihin: Blogien muodostamaa virtuaalisyhteisöä voi ajatella toisaalta eräänlaisena sähköisenä henkilöstötilana, jossa keskustelu vaihtelee työpaikkojen henkilöstötilojen tapaan henkilökohtaisista asioista työasioihin. Toisin kuin konkreettiset henkilöstötilat, virtuaalinen henkilöstötila on avoinna kellon ympäri ilman, että tila olisi sidottuna tiettyyn paikkaan.

Sara Kjellberg (2010) haastatteli kahtatoista blogia ylläpitävää tutkijaa selvittääkseen, miksi tutkijat bloggaavat sekä mikä saa heidät motivoitumaan tähän

toimintaan. Kjellberg toteaa, että bloggaamisella on iso rooli niiden tutkijoiden kohdalla, joille se on muodostunut osaksi tutkimustyön viestintäkäytäntöjä. Sen lisäksi, että blogi tarjoaa tutkijalle luovan kirjoittamisen välineen, niin se mahdollistaa myös tutkimustiedon jakamisen ja levittämisen, mikä toimii bloggaamisen motivaattorina. Blogien avulla tutkijat myös pitävät yhteyttä toisiin tutkijoihin. Kjellbergin väittää bloggaajilla olevan sisäistä motivaatiota blogin ylläpitämiseen, sillä he käyttävät sitä luovuuden harjoittamisen välineenä. Kaikkiaan blogien erilaiset funktiot suuntaavat tutkijaa kirjoittamaan, muistamaan ja keksimään uusia ideoita.

Elise Hokkanen (2013) tutki pro gradu -tutkielmassaan alakoulujen arjen representaatioita alakoulujen blogeissa. Hänen päätavoitteenaan oli selvittää, millä tavalla koulun arkea kuvataan suomalaisten alakoulujen blogeissa. Kuten omassa tutkielmassani, myös hänen työssään aineiston muodostivat julkiset blogit, joita valikoitui hänen tutkimukseensa yhteensä kuusi kappaletta. Keskeisimmiksi toimijoiksi blogeissa osoittautuivat hänen työssään oppilaat, koulu tai vierailijat, eivät opettajat. Tämä on mielenkiintoista oman tutkielmani näkökulmasta, sillä opettajien ammatilliset blogit muodostavat areenan, jossa nimenomaan opettajat esiintyvät keskeisinä toimijoina. Kaikkiaan alakoulujen blogien representaatiot muodostivat hyvin myönteisen kuvan koulun arjesta, eivätkä ne tarjonneet esityksiä esimerkiksi vaikeuksista tai ongelmista. Representaatioissa korostui erityisesti yhdessä toimiminen.

3 Tutkimuksen toteuttaminen

3.1 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen blogiaineistoa kolmen tutkimuskysymyksen avulla. Ensimmäinen kysymyksistä toimii tutkielmani päätutkimuskysymyksenä. Kaksi alinta ovat pääkysymystä tukevia ja täydentäviä alakysymyksiä. Kysyn tässä työssä:

1. Minkälaisia representaatioita opettajien blogit tarjoavat opettajan työn mielekkyydestä?
2. Millaisena opetustyön mielekkyys ilmenee ja näkyy blogeissa?
3. Millaista vaikutelmaa blogijulkaisut rakentavat opettajan työn mielekkyydestä?

3.2 Aineistona opettajien blogit

Tutkimusaineistoni koostuu viiden opettajan blogin julkisista blogijulkaisuista. Tutkimustehtävän ja tutkimuskysymysten selkiinnyttyä aloin etsimään opettamiseen ja opetustyöhön liittyviä blogeja, joita ylläpitää opettajana työskenteleviä henkilöitä. Se, millä koulutusasteella tai missä koulutusorganisaatiossa opettaja työskentelee tai työskenteli, ei ollut merkitystä. Etsin blogeja tutkimukseen Google ja Blogilista.fi -palveluiden avulla, ja hyödynsin myös opettajien blogien linkkilistoja. Bloggaajalla on mahdollisuus koota sivun reunaan linkkejä muihin blogeihin, joita hän suosittelee, tai jotka muuten kytkeytyvät samaan aihealueeseen. Esimerkiksi kolmella tutkimukseni blogilla on käytössään tällainen linkkilista muihin blogeihin, joten voisi puhua Mewburnin ja Thomsonin (2013) tapaan jo väljästä virtuaalisesta käytäntöyhteisöstä, jossa opettajien blogit ovat linkittyneet toisiinsa juuri tällaisten suosituslistojen kautta.

Pyrin siis löytämään blogeja, joissa opettajat käsittelevät mahdollisimman runsaasti opettajan työtä ja esittävät julkaisuissaan asioita, jotka tekevät opettajan työstä mielekästä. Tehtyäni opettajan pedagogisten opintojen tutkielmani tiesin, että aktiivisten, suomenkielisten, mahdollisimman pitkäikäisten sekä julkisten opettajien blogien etsiminen tulisi olemaan melko haastavaa. Käytin tutkimukseeni soveltuvien blogien etsimiseen aikaa useita viikkoja. Lopulta löysin kuusi opettajan blogia, jotka sopivat tutkimukseni aineistoksi.

Lokakuussa 2015 kysyin näiltä kuudelta opettajablogistilta tutkimus- ja sitaattilupaa (ks. liite 1) pro gradu -työhöni joko blogin kommenttikentässä tai blogin tiedoissa ilmoitetun sähköpostin välityksellä. Vaikka kaikki blogit ovat julkisia ja kaikkien netin käyttäjien luettavissa, päätin silti kysyä opettajilta sekä tutkimus- että sitaattiluvan, sillä työni tulisi olemaan julkinen ja avoimesti luettavissa. Varsinkin sitaattiluvan saaminen on tärkeää, koska lukija pystyy syöttämään blogista otettuja suoria lainauksia netin hakukoneeseen ja sitä kautta löytämään alkuperäisen blogin.

Sain tutkimusluvan ja sitaattiluvan eli luvan suorien lainausten käyttämiseen yhteensä viideltä opettajalta. Yhdeltä opettajalta en saanut vastausta, joten päätin jättää hänen bloginsa tutkimuksesta pois. Selkeyden vuoksi kysyin luvat yhden kokonaisen vuoden eli edeltävän vuoden 2014 blogijulkaisuihin. Myös julkaisujen määrät olivat huomattavasti korkeammat jokaisen blogin kohdalla vuonna 2014 kuin esimerkiksi vuonna 2015. Kaikki luvan antaneet bloggaajat ovat naisopettajia, mikä liittyyneen opetusalan naisvaltaisuuteen. Kaikki blogit sattuivat niin ikään olemaan saman palveluntarjoajan ja blogialustan alla. Yhtä blogeista tutkin aikaisemmin pedagogisten opintojen tutkielmassani, mutta yksittäiset blogijulkaisut ja tutkimuskysymykset eivät ole samoja.

Blogien julkaisumäärät vuonna 2014 vaihtelevat huomattavasti eri blogista riippuen. Julkaisujen määrät vaihtelevat tarkalleen 5–56 välillä kyseisen vuoden aikana. Koska osassa blogeista julkaisuja oli niinkin runsaasti, rajasin aineistoa siten, että otin kolmesta blogista julkaisut ainoastaan puolelta vuodelta eli tammikuusta kesäkuuhun. Vältin näin ottamasta yhdestä blogista samoja julkaisuja, joita olin analysoinut pedagogisten opintojeni tutkielmassa. Kahdesta muusta

blogista otin mukaan analyysiin kaikki vuoden 2014 julkaisut. Mikäli työn mielekkyyden representaatioita ei ilmenisi tarpeeksi näillä aikaväleillä, niin aineiston kokoa onnistuisi kasvattaa myöhemmin.

Aloin lukemaan jokaisen blogin julkaisuja tammikuusta 2014 alkaen, joista valikoin mukaan niitä julkaisuja, joissa ilmenee opettajan työn mielekkyyden esittämistä. Aineiston analyysiin valikoitui mukaan yhteensä 52 blogijulkaisua viidestä eri blogista. Julkaisujen tarkempia analyysivaiheita ja analyysimenetelmää valotan tarkemmin kappaleessa ”blogiaineiston analyysi”. Ennen varsinaisen analyysin aloittamista nimesin blogit uudelleen, jotta niiden anonymiteetti säilyisi. Käsittelen blogeja nimillä blogi A, blogi B, blogi C, blogi D ja blogi E. Yksittäiset blogijulkaisut puolestaan numeroin järjestykseen vanhimmasta julkaisusta uusimpaan niin, että esimerkiksi blogi A:n ensimmäinen tutkimukseen valikoitunut julkaisu on nimeltään A1.

Aineistoni opettajat työskentelevät eri koulutusasteilla työelämässä. Tällä on oletettavasti yhteyksiä syntyneisiin kuviin ja esityksiin opettajan työn mielekkyydestä. Blogien C ja E opettajat todennäköisesti työskentelevät tai työskentelivät vuonna 2014 alakouluasteella, blogien A ja D kirjoittajat yläkouluasteella sekä blogin B kirjoittaja on tai on ollut puolestaan aikuisopettaja. Tiedot olen poiminut joko bloggaaajien esittelyosiosta tai sitten olen päätellyt koulutusasteen blogijulkaisuista. Olennaista on käsittää, minkä ikäisten oppilaiden tai opiskelijoiden parissa opettaja suurin piirtein työskennellyt blogijulkaisujen kirjoittamisen aikaan. Nuorempien oppilaiden kohdalla korostuu enemmän kasvatustyö, vanhempien opiskelijoiden parissa taas opetustyö. Koska aineiston opettajat puhuvat iästä ja koulutusasteesta riippuen pääasiassa joko oppilaista tai opiskelijoista, käytän tässä työssä yhteisnimitystä ”oppijat”, jolla viitataan molempiin.

Kaikissa blogeissa näyttäisi ilmenevän yleisesti oman opetustyön reflektointia eli pohdintaa ja tarkastelua eri näkökulmista sekä ylipäänsä oman arjen opetustyön kuvailua. Opettajan kuvailevat muun muassa omia oppituntejaan ja tuntien sisältöjä. He esittelevät erilaisia oppimistehtäviä sekä hyviä opetuskäytäntöjä ja perustelevat niiden toimivuutta. Myös oppilaitoksen arkea kuvaillaan sekä erilaisia tapahtumia ja hetkiä tuodaan uudelleen tarkasteltavaksi tähän hetkeen.

Osassa opettajien blogeista tarjotaan myös erilaisia opetukseen liittyviä vinkkejä ja ideoita ja toisinaan niitä pyydetään myös blogin lukijoilta. Tämä viitanee Pedersenin (2010, 130) huomioon siitä, että blogin kommentoijat ovat usein samassa asemassa toimivia henkilöitä. Todennäköistä on, että myös opettajablogistit tiedostavat kirjoittavansa ja viestivänsä ennen muuta toisille opetus- ja kasvatusalan toimijoille.

3.3 Blogiaineiston analyysi

Tämän tutkielman analyysimenetelmänä toimii laadullinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91). Ennen kuin paneudun tarkemmin sisällönanalyysiin, tuon sitä ennen esille keskeisiä laadullisen tutkimuksen piirteitä, sillä tutkielmani paikantuu selkeästi kvalitatiivisen tutkimusperinteen piiriin. Kappaleen lopussa kuvailen, millä tavalla ja minkälaisin vaihein kvalitatiivinen sisällönanalyysi toteutui tässä tutkimuksessa. Vaikka sisällönanalyysi on käytännössä jokaisen tutkijan omakohtainen älyllinen prosessi, tulee siihen sisältyvät ajattelun vaiheet tuoda esiin myös lukijalle (Julien 2008).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdetta, jotain todellista ja luonnollista ilmiötä, pyritään kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyri testaamaan jo olemassa olevia totuuksia, vaan tavoitteena on pikemminkin löytää odottamattomia tosiasioita. Muita kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä, jotka todentuvat erityisesti tässä tutkimuksessa, on tapausten käsittely ainutlaatuisina tutkimuskohteina sekä tarkoituksenmukainen kohdejoukon valinta juuri tähän tutkimukseen sopivaksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.) Syrjälän ajatuksiin perustuen laadullinen tutkimusote soveltuu tutkimukseen silloin, kun tutkija on kiinnostunut ilmiöiden rakenteista yksityiskohtaisesti, yksittäisistä toimijoista ja heidän merkitysrakenteistaan tai sitten jostain luonnollisesta tilanteesta, jota on mahdotonta järjestää kokeelliseen muotoon (Metsämuuronen 2006, 88).

Sisällönanalyysiä voi käyttää monipuolisesti erilaisten aineistojen analysoimiseen eikä dokumenttien tarvitse olla strukturoituja (Tuomi & Sarajärvi 2013, 103). Sisällönanalyysin aineistona voikin käyttää mitä tahansa jo olemassa olevia representaatioita, niin kuin päiväkirjoja, erilaisia mediakuvia tai lehtileikkeitä (Seppänen 2005, 148). Multimodaalisen aineiston analysointi ja tulkinta on haastavaa, sillä tulkitsijan on osattava analysoida paitsi sanallisia että kuvallisia representaatioita, mutta myös niiden keskinäistä vuorovaikutusta (Seppänen 2005, 91–92).

Julienin (2008) mukaan sisällönanalyysiä voidaan käyttää erilaisten aineistojen redusoimiseen eli pelkistämiseen ja aineisto voi myös hänen mukaan olla hyvin kirjava, sisältäen esimerkiksi videoita, piirustuksia, litteroituja haastatteluja tai tarinoita. Kuvia ja tekstiä sisältäviä blogijulkaisuja voidaankin hyvin analysoida ja redusoida sisällönanalyysin avulla. Metodina sisällönanalyysi on lisäksi riippumaton valitusta teoreettisesta perspektiivistä ja viitekehuksesta (Julien 2008), joten hyödyntäessäni tässä työssä teoriaa representaatiosta sekä konstruktivistista tieteenfilosofiaa, voin hyvin käyttää metodina laadullista sisällönanalyysiä.

Schreier (2014, 3–4) määrittää laadulliselle sisällönanalyysille kolme tyypillistä ominaispiirrettä. Laadullisen sisällönanalyysin avulla voidaan pelkistää ja tiivistää tutkimusaineistoa; Se on myös systemaattinen sekä joustava metodi analysoida erilaisia aineistoja. Sisällönanalyysi pakottaa tutkijan keskittymään juuri tiettyihin, tutkimuskysymysten mukaisiin asioihin aineistossa. Se on myös systemaattinen analyysitapa, joka sisältää tietyssä järjestyksessä eteneviä vaiheita. Systemaattisesti toteutettu analyysi ottaa huomioon kaiken tutkimusongelman kannalta olennaisen tiedon aineistosta. Lopuksi sisällönanalyysin joustavuus mahdollistaa aiemman teorian ja käsitteiden luovan yhdistelyn aineistosta nouseviin, tutkijan muodostamiin käsitteisiin.

Sisällönanalyysi on tekstin analyysiä ja siinä tavoitteena on löytää tekstistä tutkimustehtävän mukaisia merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 103–104.), tässä tutkimuksessa opetustyön mielekkyyden representaatioita. Sillä aineisto saadaan järjestettyä ymmärrettävään ja tiiviiseen muotoon. Laadullinen sisällönanalyysi on selittävää ja tulkinnallista analyysiä, jossa aineiston tarkka, läheltä

tapahtuma lukeminen on ensiarvoisen tärkeää. Sisällönanalyysiä hyödyntävä tutkija on tietoinen tekstien subjektiivisesta tulkinnasta, useista merkitysmahdollisuuksista sekä niiden kontekstisidonnaisuudesta. (Julien 2008.) Parhaimmillaan laadullisen sisällönanalyysin lopputuotoksena syntyy selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108).

Sisällönanalyysin voi toteuttaa Tuomea ja Sarajärveä (2013, 107–118) mukailleen joko aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Tässä tutkielmassa sovellan teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, joka etenee aineistolähtöisen analyysin tapaan aineiston ehdoilla ja on luonteeltaan deduktiivista. Aloitan analyysin ensin aineistajohtoisesti eli annan ensiksi puheenvuoron aineistosta nouseville asioille ja ilmauksille, minkä jälkeen suhteutan ne jo olemassa oleviin tieteellisiin teorioihin, tutkimuksiin ja käsitteisiin. Toisaalta representaation käsite ohjaa analyysiä alusta alkaen. Koska en ole kyennyt muodostamaan kattavaa teoreettista käsitteistöä tai analyysirunkoa tarkastella työn mielekkyyttä ja sen kuvauksia eli representaatioita, on mielestäni oikeutettua lähteä tutkimaan niitä aineistovetoisesti. Täysin aineistolähtöisestä analyysistä ei ole kuitenkaan kyse, sillä jo tutkimuskysymykset pohjautuvat vahvasti teoriaan representaatiosta sekä konstruktivismiin.

Analyysin alkuvaiheessa seuran Mylesin ja Hubermanin esitykseen perustuvaa karkeistettua kolmiosaista sisällönanalyysimallia, jossa aineisto ensin pelkistetään, jonka jälkeen se ryhmitellään ja lopuksi luodaan tutkimuksen teoreettiset käsitteet (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108–113). Lopputuloksena syntyvien representaatioiden luomisessa yhdistelen aineistosta nousevia asioita jo olemassa oleviin käsitteisiin sekä aikaisempaan tietämykseen. Hyödynnän analyysin aikana myös Mayringin perättäisen summaamisen (engl. ”*successive summarizing*”) sisällönanalyysimallia, jossa aineiston olennaiset osat kerrotaan ensin omin sanoin, jonka jälkeen nämä samankaltaiset parafrasit liitetään yhteen ja lopuksi niistä muodostetaan ylä- ja alaluokkia (Schreier 2014, 14).

Aloitin blogijulkaisujen sisällönanalyysin käytännössä lukemalla ja käymällä läpi aineistoni blogeja vuoden 2014 tammikuusta lähtien. Noudatin heti alusta alkaen Julienin (2008) ohjetta, että aineistoa tulisi lukea hyvin tarkasti ja syvällisesti,

jotta löytäisin tekstistä ja kuvista myös vähemmän selviä tai piileviä merkityksiä. Päätin etsiä blogijulkaisuista mielekkyyden kuvausten yhteneväisyyksiä. Sitä mukaa kuin luin aineistoa, kopion tekstinkäsittelyohjelmaan niitä julkaisuja, joissa ilmenee opettajan työn mielekkyyden representoimista. Blogista A kopioin 9 julkaisua, blogista B 15 julkaisua, blogista C 4 julkaisua, blogista D 6 julkaisua ja blogista E 18 blogijulkaisua. Yhteensä kokonaisia blogijulkaisuja valikoitui mukaan 52 kappaletta. Aineistoa oli tässä vaiheessa erillisessä Word -dokumentissa yhteensä 105 sivua.

Kun sain alustavan analyysivaiheen päätökseen, aloin seuraavaksi alleviivamaan Word -ohjelman korostusvärillä aineistosta tarkkoja kohtia, joissa näkyy opettajan työn mielekkyyden esittämistä ja kuvaamista. Siirsin tarkat korostetut kohdat vielä erilliselle dokumentille helpottaakseni aineiston selailua. Tarkat tekstinosat muodostivat 32 sivun materiaalin, jonka printtasin ulos tulostimesta. Materiaalin oikealle reunalle, yksittäisten tekstinosien viereen aloin sitten tiivistää ja kuvata omin sanoin lyhyesti kustakin tekstinosasta olennaisia asioita työn mielekkyyden valossa. Helpotin tätä työtä kirjaamalla ylös apukysymyksiä, kuten ”Mikä tekee opetustyöstä mielekäästä?”, ”Mikä tuottaa opettajan työssä iloa?” tai ”Minkälaisista asioista opettajat kirjoittavat nauttivansa opettamisessa?”.

Tekstinosien tiivistämisen jälkeen kokosin omin sanoin kerrotut, pelkistetyt ilmaukset eli parafraasit kolmannelle Word -dokumentille erikseen kahdesta ensimmäisestä analyysidokumentista. Siitä alkoi samankaltaisten pelkistettyjen ilmauksien yhteen liittäminen ja yhdistäminen. Kun sain yhdistettyä parafraaseja toisiinsa, niin aloin tekemään samalla myös alustavia luokitteluja.

Viimeisessä vaiheessa eli ylä- ja alaluokkien muodostamisessa aloin hyödyntää aiempaa tietämystä opettajan työn mielekkyydestä kokoamalla luvusta 2.2 keskeisempiä teoreettisia käsitteitä, joilla muut tutkijat ja kirjoittajat ovat käsitteellistäneet työn mielekkyyttä. Otin mallia erityisesti Syväjärven ym. (2012) työn mielekkyyden jäsennyksestä. Sen työn pohjalta muodostin lopulliset ylä- ja alaluokat kaikille opettajan työn mielekkyyden ilmauksille eli tässä työssä blogirepresentaatioille (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Blogirepresentaatioiden ala- ja yläluokat kokonaisuudessaan.

BLOGIREPRESENTAATIOT OPETTAJAN TYÖN MIELEKKYYDESTÄ	
Alaluokat	Yläluokat
Opetustyön itsenäisyyden representaatiot Opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot Opettajana kehittymisen representaatiot	Opettajan näkökulma
Oppijoihin liittyvät representaatiot Työyhteisöön liittyvät representaatiot	Sosiaalinen näkökulma
Ammattietuihin liittyvät representaatiot Työsuhdeasioihin liittyvät representaatiot	Työsuhteen ja ammatin näkökulma

Analyysin tulokset jäsentyvät kokonaisuudessaan taulukon 1 mukaisesti yläluokkiin, joita ovat työn mielekkyys opettajan näkökulmasta, sosiaalisesta näkökulmasta sekä työsuhteen ja ammatin näkökulmasta. Ensimmäiseen ja kaikista suurimpaan yläluokkaan sisältyvät opetustyön itsenäisyyden representaatiot, opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot sekä opettajana kehittymisen representaatiot. Toiseksi suurimpaan yläluokkaan eli työn mielekkyteen sosiaalisesta näkökulmasta lukeutuvat oppijoihin ja työyhteisöön liittyvät representaatiot. Viimeinen yläluokka on kooltaan pienin ja se sisältää vähiten representaatioita aineistosta. Se kattaa ammattietuihin ja työsuhteasioihin kytkeytyvät representaatiot.

Käytän tulosten tarkastelun apuna runsaasti taulukoita, jotta lukijan on helppo saada kokonaiskuvaa tuloksista ja seurata tulosten käsittelyä muutenkin. Taulukot toimivat nopeana informaation tarjoamisen työkaluina ja myös visuaalisena jäsennyksenä tuloksille. Ne on nimetty niiden keskeisen sisällön mukaan. Käytän tulosluvuissa paljon myös suoria lainauksia eli sitaatteja, joiden tarkoituksena on havainnollistaa ja elävöittää blogirepresentaatioiden tarkastelua. Niiden avulla osoitan myös pelkistettyjen representaatioiden pohjautumisen todellisiin blogijulkaisuihin.

Yläluokkien nimeäminen oli melko haastavaa, sillä aineiston pohjalta syntyneet alaluokat muodostivat moninaisen ja värikkään joukon erilaisia ilmauksia opetuksen mielekkyydestä. Tässä työssä en puhu opettajien autenttisista kokemuksista tai tosiasiallisista mielipiteistä vaan niiden mediavälitteisistä esityksistä: Minkälaisena opettajan työn mielekkyys ilmenee ja näkyy juuri blogijulkaisuissa? Tähän ja muihin tutkimuskysymyksiin (ks. luku 3.1) tarjoan vastaukset seuraavissa ylä- ja alaluokkien mukaisesti jäsenyvissä tulosluvuissa.

Ennen tuloslukuihin paneutumista haluan vielä huomauttaa, että vaikka tuon osassa kohdin esiin aineistossa ilmenevien representaatioiden lukumäärän, representaatioiden lukumäärät eivät ole täysin pitäviä. Useassa kohtaa yksittäiset tekstinosat, joita olen laskenut, pystyisi lukemaan moneen eri representatioluokkaan. Tavoitteenani ei ole tehdä yleistyksiä vaan osoittaa representaatioiden monimuotoisuus sekä kuvailla niitä laadullisesti. Tarjoan kuitenkin joitakin lukumääriä, jotta lukija saa suuntaa antavaa kuvaa eri representaatioiden ilmemisestä aineistossa. Kokoan myöhemmin johtopäätöksissä yhteen ne representaatiot, joita ilmenee aineistossa kaikista eniten.

4 Työn mielekkyys opettajan näkökulmasta

4.1 Opetustyön itsenäisyyden representaatiot

Ensimmäinen alaluokka opettajan näkökulmalle on opetustyön itsenäisyyden representaatiot (ks. taulukko 2). Alaluokkaan kuuluvat pelkistetyt representaatiot, jotka ovat opetussisältöjen perustelevinen, oman työn kehittäminen, oman työn muokkaaminen ja omaksi kokeminen sekä oman työn aikatauluttaminen. Itsenäisyyden representaatioissa korostuu opettajan vapaus kehittää, muokata ja aikatauluttaa työtä halutulla tavalla.

Antilan (2006, 21) mukaan työn itsenäisyyden painottaminen voidaan ymmärtää tarpeena hallita oman elämän osa-alueita, mukaan lukien työtä. Hän lisää, että palkansaajat haluaisivat työssä olevan jotain omaa ”juttua”, mitä he erityisesti tekisivät työssään. Antila (2006, 19) tuo esiin tilastokeskuksen työolotutkimuksen 2003 tutkimustuloksia, joiden mukaan työn itsenäisyys on työssä viihtymisen tekijöistä tärkein. Myös ”Työ ja terveys Suomessa” -julkaisussa havaittiin, että yksi suomalaisten korkeimmalle arvostettu piirre työssä on juuri itsenäisyys (Kauppinen ym. 2010, 257).

Taulukko 2. Opetustyön itsenäisyyden representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Opetussisältöjen perustelevinen Oman työn kehittäminen Oman työn muokkaaminen ja omaksi kokeminen Oman työn aikatauluttaminen	Opetustyön itsenäisyyden representaatiot

Aineistossa ainakin neljässä kohtaan opettajat perustelevat omia opetussisältöjään niin, että tulkitsevat opetussisältöjen perustelun liittyvän työn mielekkyyteen. Alla esimerkki, jossa opettaja pohtii blogissaan tieto- ja viestintätekniikan koulu-

tuksia, joissa harjoitellaan hyödyntämään tieto- ja viestintäteknikkaa opetuksessa.

”TVT-koulutuksissa esitellään monia palveluita, joiden avulla voi luoda kaikkea mukavaa sisältöä oppitunteihin. (...) Kaikki tällainen säälä toki saattaa innostaa oppijoita, mutta minä en koe sitä kovin mielekkääksi omassa opetustyössäni.

Minusta virtuaalikikkailua tärkeämpää on opettaa oppilaita käyttämään sellaisia sosiaalisen median palveluita, joista heillä on hyötyä esim. jatko-opinnoissaan ja työelämässä.” (A1)

Vaikuttaisi siltä, että silloin kun opettaja pystyy perustelemaan itselleen ja muille, miksi opettaa tai ei opeta tietynlaisia asioita tai tietyllä tavalla, liittyy työn ja työn tekemisen mielekkyyteen. Hakasen (2011, 31) mukaan itsenäisyyden tarve tyydyttyä ja sitä kautta työn mielekkyys lisääntyy, mikäli työntekijä saa käyttää omaa harkintaansa parhaiden tulosten saavuttamiseksi. Opettaja esittää perusteluun painokkaasti, käyttäen ilmaisuja niin kuin ”säälä” tai ”virtuaalikikkailu” vastapainona sille, että opetussisältöjen tulisi pikemminkin olla oppilaita hyödyttäviä. Havaitsen sitaatissa olevan piirteitä myös seuraavan alaluokan representaatioihin koskien tarkoituksenmukaista opetussisältöä.

Tämän alaluokan toinen representaatio koskee puolestaan oman työn kehittämistä, jota ilmenee aineistossa niin ikään neljässä eri kohtaa. Blogin B kirjoittaja miettii seuraavassa sitaatissa omaa opetustyötä työn kehittämisen valossa.

”En jaksaisi tehdä tätä työtä rutiinilla, vuodesta toiseen samalla tavalla. Minulla on sisäinen pakko uudistua ja uudistaa koko ajan, muuten kuolen itse pystyyn. Opettamisesta häviää herkkyyks, jos vain tekee niin kuin on ennenkin tehnyt. Unohtele ihan perusasioita.” (B9)

Opettaja kuvailee työn mielekkyyden häviävän, mikäli hän tekisi työtään rutiininomaisesti. Tämä johtaa haluun kehittyä ja uudistua opettajana. Representaationa kiintoisa ilmaisu on ”pystyyn kuoleminen”, ikään kuin opettajan työtä olisi hänen kohdallaan täysin mahdotonta tehdä ilman uudistuksia tai kehittämistä.

Mielenkiintoisena seikkana nostaisin esiin, että opettajat puhuvat työn omaehtoisesta kehittämisestä, eivät esimerkiksi ylhäältä alaspäin eli esimiesjohtoisesti tapahtuvasta kehitystyöstä. Kehittämistyö vaikuttaisi siis mielekkäältä silloin, kun opettaja on sisäisesti motivoitunut uudistamaan ja kehittämään omaa työ-
tänensä, siis itsenäisesti ja omaehtoisesti. Työ- ja terveys -
haastattelututkimukseen perustuen oman osaamisen kehittämiseen on satsattu koulutuslalla enemmän kuin muilla aloilla Suomessa (Kauppinen ym. 2013, 198). Opettamiseen näyttäisi liittyvän lisäksi tavoiteltavana asiana ammatillinen herkkyys, millä näyttäisi olevan yhteyttä työssä tapahtuviin unohduksiin.

Oman työn muokkaamiseen halutunlaiseksi sekä työn omaksi kokemiseen liittyviä representaatioita nousi aineistosta kaksi kappaletta. Blogin C kirjoittaja toteaa julkaisussaan:

”Tämä työ on mun! Ja niiiiin rakas.” (C3)

Kyseinen otsikkoonkin valikoitunut sitaatti havainnollistaa kaikessa lyhykäisyydessään sitä, kuinka mielekäs työ voidaan kokea omaksi ja kuinka se kuvataan omana. Antila (2006, 21) puhuu työn omistajuudesta, missä mahdollistuu työntekijän itsensä toteuttaminen työn kautta. Opettaja ilmaisee sitaatin loppuosassa myös rakkautta omaa opetustyötä kohtaan.

Opettajilla on yleisesti ottaen hyvät edellytykset työn muokkaamiseen sekä tapoihin tehdä työtä (Salovaara & Honkonen 2013, 58). Blogin D ylläpitäjä kuvaillee tukioppilastoimintaa ja sitä, kuinka hän haluaa olla mukana toiminnassa. Tukioppilastoimintaan tai muuhun ylimääräiseen toimintaan lähteminen muovaa työtä halutunlaiseksi. Opettaja esittää alla pitävänsä toiminnan järjestämisestä ja projekteihin osallistumisesta.

”Oikeastaan tukaritoiminta on jotain sellaista, missä todella haluan olla mukana. Haluan päästä vähän pintaä syvemmälle oppilaitteni kanssa. Tykkään järjestää toimintaa ja touhuta erilaisissa projekteissa.” (D5)

Työn voimaannuttavien puolten lisääminen on eräs keino lisätä työn mielekkyyttä. Opettajan työssä tämä tarkoittaa esimerkiksi uusiin työtehtäviin tai -rooleihin

heittäytymistä esimerkiksi juuri tukioppilastoiminnan tai vaikka näytelmäohjaamisen kautta. Työtä muokkaamalla opettaja voi tehdä työstään innostavamman ja mielekkäämmän. (Salovaara & Honkonen 2013, 59–60.)

Hakanen, Harju, Seppälä, Laaksonen ja Pahkin (2012, 12–13) käyttävät puolestaan käsitettä ”työn tuunaaminen”, jolla he tarkoittavat työn yksilöllistä muokkaamista. Työntekijä muokkaa työtänsä niin, että työ palvelee paremmin yksilön kiinnostuksen kohteita, tavoitteita ja voimavaroja. Työhön leipääntyminen on epätodennäköisempää silloin, kun työntekijä muovaa työtään myönteisellä, työnkuvaa kunnioittavalla tavalla. (Hakanen ym. 2012, 12–13.)

Blogissa A ilmenee kiintoisaa kuvailua oman työn aikatauluttamisesta osana mielekästä opetustyötä. Nähdäkseni oman työn aikatauluttaminen kytkeytyy osaksi työn muokkaamista. Opettaja bloggaa oikeudesta aikatauluttaa työtään itse haluamallaan tavalla:

”Lomalla ei kuulemma saisi tehdä töitä. Ja minä kun luulin, että lomalla saisi tehdä juuri sitä, mistä itse tykkää.

Minä nimittäin edelleen tykkään työstäni! Minusta on nautinnollista, kun kerrankin on kunnolla aikaa rauhassa lueskella oppilaitten juttuja ja kirjoittaa heille kannustavia kommentteja. Arki-iltoisin ja viikonloppuisin minulla harvoin on moiseen aikaa tai energiaa.” (A2)

Opettaja siis esittää työn tekemisen olevan nautinnollista, kun työtä voi tehdä itse määrittämällä ajalla. Kiireettömyydellä vaikuttaisi olevan suuri rooli aikataulujen muovaamisessa mieleisiksi ja siksi kyseinen katkelma kuuluu osittain myös seuraavan alaluokan kiireettömyyden representaatioihin. Oman työn aikatauluttaminen mahdollistaa opettajalle paneutumisen ”kunnolla” oppilaitten opimistehtävien tarkistamiseen ja kommentoimiseen. Työstä pitäminen on edellytys aidosti mielekkäälle työlle ja kyseinen opettaja esittää tekevänsä mielekästä työtään jopa lomansa aikana.

Suomalaisesta asenneilmastosta kertonee lainauksen alussa oleva lausahdus, että ”lomalla ei kuulemma saisi tehdä töitä”. Loma katsotaan työstä irtautumisen

ja rentoutumisen ajaksi, eikä lomalla työn tekemiseen asennoiduta yleisesti ottaen myönteisesti. Opettaja näyttää kyseenalaistavan tämän asenteen ja esittää, että rauhassa ja ajan kanssa tapahtuva oppilaiden tuotoksien lueskelu voi olla juuri rentouttavaa ja nautintoa tuottavaa, mitä siis lomalta yleensä ottaen haetaan.

4.2 Opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot

Opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot muodostavat kaikista laajimman ja häilyvärajaisimman luokan erilaisia opetustyön mielekkyyden kuvauksia (ks. taulukko 3). Termillä mieli viitataan työn mielekkyyteen sekä työn järjestämiseen, tiivistettynä kysymykseen ”Mitä järkeä työssäni on?”. Häilyvyydellä tarkoitan sitä, että luokka ei muodosta tiukkaan rajattua näkökohtaa opetustyön mielekkyyteen (vrt. opetustyön itsenäisyys). Tämän luokan representaatiot ovat sen kaltaisia, mitä alun perin ajattelin lähteväni tutkimaan ja joista myöhemmin muodostuisi tutkimukseni tulokset. Hämmästykseni työn mielekkyys aiheena muodostaa opettajien blogeissa paljon laajempia kytköksiä opettajan työhön kuin alussa kuvittelin.

Taulukko 3. Opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Työn tuottama ilo Innostuminen Onnistuneet oppimistehtävät ja mielekäs opetussisältö Työstä nauttiminen, työtyytyväisyys ja työssä viihtyminen Sujuvuus ja toimivat käytänteet Huumorintaju ja hauskat oppimistilanteet Kiireettömyys Opetustyön intensiivisyys Työn palkitsevuus Ammattitaito Toimivat sähköiset työkalut	Opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden representaatiot

Ensimmäisen joukon representaatioita muodostavat ilon representaatiot, joita löysin aineistosta ainakin kahdeksan kappaletta. Näissä representaatioissa työn mielekkyys näyttäytyy työn ilona tai muina asioina, jotka tuottavat opettajan työssä iloa. Opettajat kuvaavat työn tuottamaa iloa seuraavissa blogikatkelmissä:

”Jos tyytyisin jatkuvaan tyytymättömyyteen, kynnistyisin ja lopulta kadottaisin sen ilon, mitä opettajana oleminen minulle tuottaa.” (A9)

”Elän hetkessä, niin kuin pieni lapsi. Siinäpä se ansa, joka saa minut tekemään työtä joskus liikaakin. Työn tuottama ilo.” (B11)

”Matikan ope minussa iloitsi jälleen keskiviikkona, kun koululounas tarjosi vatsantäytteen lisäksi matematiikan testin.” (E10)

Työnilo on voimakas ja vahva perusvoima. Sen avulla voidaan minimoida koulu yhteisön negatiivisia vastavoimia, kuten pahaa oloa tai kiusaamista. Työnilo voi syntyä esimerkiksi työtovereiden arvostuksen, huomioimisen ja kiitoksen kautta. Myös uudet työtavat, yhteistyö ja oppijoiden kanssa tekeminen voivat johtaa työn iloon ja sen vahvistumiseen. On huomattavaa, että iloa tuottavat parhaimmillaan pienet arkipäiväiset asiat. (Salovaara & Honkonen 2013, 132–135.) Kuten viimeisessä E10 -otteessa näkyy, opettaja iloitsee pienestä suuresta asiasta, eli jokapäiväisen koululounaan tarjoamasta käytännöllisestä matematiikan harjoituksesta.

Innostumisen representaatioita löytyi aineistosta myös useita. Opettamiseen ja työhön liittyvää innostusta opettajat esittävät muun muassa seuraavin kirjavin tavoin:

”Odotan innolla jo tulevaa lukuvuotta ja minulla on monia ajatuksentaimia opetuskokonaisuuksista, joissa voisin hyödyntää opetusblogiani.” (A8)

”Tutustuin viime viikolla kollegan vinkistä Mansikkalaan. Ja innostuin! Sivusto esittelee yhteisöllisen kielenoppimismetodin, jossa on hyvin paljon samaa kuin suggestopediassa.” (B5)

”Innostuin tuon Pisa-jutun kommentteja lukiessani ja niihin vastatessani tosissani kokeesta, joka tehtäisiin kirjan kanssa.” (D1)

”Liikelounaalla sirkuskeskustelu jatkuu oppijoiden ja meidän aikuisten kesken. Sirkus virittää monenlaisia ajatuksia toteutettavaksi vielä tälle keväälle. Aikuinen pöydässä heittää idean, innostun siitä.” (E12)

Näissä ilmauksissa opettajan innostuminen kuvataan liittyvän tulevaan lukuvuoteen, uuteen opetusmateriaaliin, uuteen koekäytäntöön tai kollegan ideaan, mutta innostuminen voi nähdäkseni liittyä mihin tahansa opettajan työtä koskettavaan asiaan. Vaikuttaisi siltä, että etenkin uusista ideoista ja niiden nostattamasta innostuksesta kirjoitetaan blogeissa ahkerasti. Kjellbergin (2010) mukaan tutkijat kirjoittavat blogia muun muassa siksi, että he haluavat kirjoittaa uusista tutkimuksellisista ideoista. Nähdäkseni myös opettajat voivat käyttää blogeja uusien pedagogisten ideoiden hahmottelemiseen.

Innostuneisuus työssä paikantuu työn imun käsitteeseen, jota olen avannut myös tutkielmani teoriaosuudessa (ks. luku 2.2). Wilmar Schaufelin alkupe-
räisajatuksiin nojautuen positiivisen työn imun ulottuvuuksia ovat tarmokkuus, omistautuminen sekä uppoutuminen. Näistä työlle omistautuminen kattaa työntekijän kokemukset innokkuudesta ja inspiraatiosta. Omistautuminen merkitsee syvää samaistumista työtehtäviin ja siihen liittyvät kokemukset merkityksellisyydestä, ylpeydestä ja haasteellisuudesta. (Hakanen 2007, 229.) Työ ja terveys -haastattelututkimuksen pohjalta työn imua tunsivat päivittäin 40 % koulutusalan työntekijöistä (Kauppinen ym. 2013, 198).

Pelkistetyt representaatiot onnistuneista oppimistehtävistä tai mielekkäistä opetussisällöistä muodostavat niin ikään runsaasti kuvauksia opettajien blogijulkaisuissa. Annan ensimmäisen esimerkin onnistuneen oppimistehtävän ja toisen mielekkään opetussisällön kuvauksista.

”Esitykset olivat loistavia! Toki suurin osa oli kopioinut tekstit suoraan suomenkielisiltä sivuilta, mutta kieli oli sellaista, että jokainen ymmärsi sen. Lisäksi esityksissä oli kiva kuvitus ja jokainen osasi täydentää dioja myös

omin sanoin, niin että esitykset olivat konkreettisia ja mielenkiintoisia. (...) Olin niin ylpeä ryhmästäni!” (B7)

Yllä oleva blogikirjoitus tuo esiin, kuinka onnistuneet oppimistehtävät kytkeytyvät osaksi mielekästä opetustyötä. Opettaja kuvaa tunteneensa ylpeyttä siitä, kuinka hienosti opiskelijat suoriutuivat oppimistehtävästä. Opettaja pohdiskelee oppimistehtävän eli esitysten onnistumista monelta kantilta ja toteaa niiden olleen suorastaan loistavia.

”Syksyllä keskityimme verbeihin sanaluokkana ja heti samaan syssyyn käsittelemme verbien persoonataivutuksen ja aikamuodot. Se sopi mainiosti, sillä samaan aikaan oppilaat opettelivat ruotsin kielen verbitaivutusta ja kertasivat englannissa imperfektiä.” (A3)

A3 -blogiteksti kuvaa taas sitä, kuinka oma opetussisältö on parhaimmillaan sopusoinnussa myös muihin oppiaineisiin nähden. Opetussisältö on mielekäs, kun se muodostaa hyvän ja loogisen kokonaisuuden oppijoille. Kyseisessä otteessa blogiteksti sivuaa myös representaatiota opettajien välisestä yhteistyöstä, tässä tapauksessa opetussisältöihin liittyen.

Työstä nauttimisen, työtyytyväisyyden ja työssä viihtymisen representaatiot muodostavat neljännen runsaslukuisen representaatioiden joukon opetustyön mielen ja myönteisten tunteiden alaluokassa. Opettajat kirjoittavat työstä nauttimisesta, viihtymisestä tai työtyytyväisyydestä alle kokoamissani sitaateissa.

”Joskus tuntuu siltä, että työstään tykkääminen olisi synneistä syvin. Taisitten me opettajat olemme kertakaikkisesti etuoikeutettuja.” (A2)

”Kyllä siinä kuulkaa sydän sulaa ja silmät hikoaa, kun toisen koulupäivän aamuna saa jo omakuvansa 7vee taiteilijan tuliaisina, ja kolmantena aamuna toinen seiskavee kipuaa syliin ”ihan vaan vähän käymään, kun meinaa väsyttää”. Puhumattakaan siitä yhä uudelleen huumaavasta ja mykistävistä, nöyräksi tekevistä hetkeistä, kun oppilasmurunen ensi kertaa spontaanisti haluaa koulupäivän jälkeen. Tätä työtä on vaan toisinaan niin helppo rakastaa.” (C3)

”Töissä olen kaikesta huolimatta viihtynyt, vaikka olenkin hukannut yhdet kokeet (siis kokonaan, ei vaan löydy mistään!) ja välillä puhun sekavia (niin kuin muka en aina?!). Siellä kuitenkin minusta tuntuu, että homma on hallinnassa ja täytän minulle asetetut vaatimukset edes suurin piirtein.”
(D3)

”Luokassa oli tänään hetki jolloin oli aivan hiljaista. Hiirenhiljaista. Oppijat olivat uppoutuneet töihinsä. Ei edes ilmastointi pauhannut, kuten yleensä on tehnyt. Pysähdyin tähän hetkeen ja hengitin. Hetki venyi toiseksi hetkeksi. Huokaisin ja istuin hiljaa paikallani. Nautin. Aurinko paistaa, kesäinen kahvilan terassi, ei mihinkään kiire. Siltä se tuntui.

Viisi sekuntia. Noin arvio hetkien pituudesta ja hiljaisuuden kestosta sillä erää. Minkä määrässä häviää, laadussa voitetaan. Merkittävintä itselleni hetkessä oli kuitenkin havainto siitä, että koin tyytyväisyyttä. Olen oikeassa paikassa! Työniloa?” (E1)

Viimeisessä katkelmassa blogin E opettajabloggaaja kuvailee opetustilannetta ja hetkeä, jossa hän kokee tyytyväisyyttä ja työstä saatavaa nautintoa. Nautinnolliseen alakoulun luokkahetkeen näyttäisi kuuluvan rauhallisuus, hiljaisuus ja kiireettömyys. Oppilaat ovat keskittyneet omiin töihinsä ja luokahuoneessa vallitsee työrauha. Sitä hetkeä opettaja vertaa aurinkoiseen kahvilan terassilla istuskeluun. Tyytyväisyyden hän kiintoisasti yhdistää huudahdukseen ”Olen oikeassa paikassa!” ja kysyy arvoituksellisesti lukijalta, onko tämä työniloa.

E1 -blogijulkaisuun sisältyy myös kuva (ks. kuva 1). Tulkitsen kuvan liittyvän yllä olevan katkelman yhteyteen.

Kuva 1. E1 -blogijulkaisuun sisältyvä kuva.

Kamera on suunnattu ylös ulkona, jolloin kuvassa näkyy alareunassa puiden latvoja ja niiden yläpuolella sinistä taivasta pilviharsoineen. Kuvan voi tulkita visuaaliseksi esitykseksi hetkestä, jota opettaja kuvailee blogikatkelmassa E1. Kuva näyttää seesteiseltä ja ajattomalta, millä voi olla yhteyttä rauhanomaiseen opetustilanteeseen ja kiireettömyyteen. On ikään kuin aikaa nostaa katse tästä hetkestä ja tarkastella hetki pään yläpuolelle, kohti taivasta. Se on irrottautumis- ta kaikesta muusta ja syventymistä tähän hetkeen – kokonaisvaltaista nauttimista.

Työtyytyväisyys on tärkeää paitsi työntekijän itsensä kannalta, niin myös yhteiskunnallisesti. Heinosen, Hytin, Kautosen ja Bögenholdin (2011, 138) tutkimuksessa havaittiin, että tyytyväisyys työhön lisää korkeasti koulutettujen halua olla työelämässä pidempään. Korkea työtyytyväisyys voi siis johtaa jopa työurien yleiseen pitenemiseen. Erityisen mielenkiintoista on, että heidän tutkimuksensa työtyytyväisyys on yhteydessä niin sanottuihin yrittäjämäisiin työn piirteisiin. Näitä ovat muun muassa työn itsenäisyys, merkityksellisyys ja monipuolisuus. Työn itsenäisyys ja monipuolisuus leimaavat usein korkeasti koulutettujen asiantuntijoiden työtä (Heinonen ym. 2011, 135). Suomessa opettajat ovat korkeasti koulutettuja ja näen, että etenkin tietty itsenäisyys kuvaa opettajan työtä hyvin, niin tässä työssä (ks. taulukko 2) kuin muutenkin.

Sujuvuudella ja toimivilla käytänteillä vaikuttaisi olevan yhteyttä opetustyön mielekkyyteen blogiesitysten perusteella. Seuraavassa opettaja kertoo uudesta opetusryhmästään, jonka opettaminen tuntuu alkuun vaikealta ja hankalalta.

Ajan kanssa uuden ryhmän opettaminen alkaa kuitenkin tuntua jo sujuvammalta.

”Jee, viimeinkin se alkaa sujua! Olen opettanut nyt reilut kolme viikkoa kahta ryhmää vuoron perään. Vanhan ryhmän opettaminen on kuin lepoa uuden rinnalla.” (B14)

Myös blogissa C esitetään opettajan työn mielekkyyttä työn sujuvuuden näkökulmasta:

”...kevätlukukausi on edennyt siihen pisteeseen, että viikot soljuvat kesää kohti kuin varkain. Mukavan hektisten, mutta sitäkin antoisimpien opetus-tehtävien lomassa pääsee myös harrastamaan...” (C1)

Blogi A taas tarjoaa esimerkin toimivasta opetuskäytänteestä eli tavasta tehdä opetustyötä:

”Olen havainnut hyväksi antaa kirjoitettavan tekstin määrän virkkeinä, sillä se eriyttää sopivasti sekä ylös- että alaspäin. Sitä mukaa kun oppilaat saivat tekstinsä valmiiksi, minä tarkastin ja korjasin ne ja annoin seuraavan ohjeen. (...) Osa oppilaista tarvitsi tässä vaiheessa enemmän opastusta, mutta usein näppärämmät oppilaat näyttivät toisille mallia ja homma alkoi sujua mukavasti.” (A3)

Mielestäni eräät mielenkiintoisimmista opetustyön mielekkyyden representaatioista ovat huumorintajun sekä hauskojen oppimistilanteiden kuvaamiset blogeissa. Opettajan työ vaikuttaa olevan mielekäästä silloin, kun opettaja osaa katsoa työhön liittyviä asioita myös humoristiselta kantilta sekä silloin, kun hän osaa nähdä hauskuutta erilaisissa työhön liittyvissä tilanteissa. Oppijoiden kanssa jaettu hauskuus näyttelee myös suurta roolia tämänkaltaisissa representaatioissa. Huumorintajua ilmenee ja hauskoja oppimistilanteita kuvataan alla olevissa blogilainauksissa.

”Puhekieltä harjoittelimme aiheeseen sopivilla dialogeilla Kato hei -kirjasta. Kun kuuntelimme ensimmäisiä dialogeja, eräs opiskelija kysyi, että onko tämä suomea? Joo, näin ihmiset puhuvat. Kun saimme dialogit käsiteltyä

(selkokielistettyä) hän sanoi: Mi yymm. - Täh? - Minä ymmärrän. Saatiin hyvät naurut! :D” (B5)

”Ruokailtuamme siirrymme oppijoiden kanssa takaisin luokkaan, matkalla näen lähestyvän kollegan, joka oli myös sirkustelemassa ja nyt menossa syömään. Sopivan puhe(lue: huuto-)etäisyyden päässä heitän idean hänelle, vaihdamme muutaman lauseen, etenemme kumpikin samalla omiin suuntiimme. Tällaisia ovat ohikiitävät ja tehokkaat ideapalaverit.” (E12)

Tähän liittyen yhdyn työhyvinvoinnin professori Marja-Liisa Mankan (2011, 54) huomioon siitä, että työpaikkahuumorin tulisi olla lämmintä ja älyllistä, eikä esimerkiksi hauskanpitoa toisten kustannuksella. Työpaikan huumori ei saa loukata ketään. Opetustyössä ei varsinkaan oppijoita. Huumorilla on voima lisätä myönteisiä tunteita työssä ja helpottaa esimerkiksi stressiä. (Manka 2011, 194–195.)

Kuten aiemmissa E1 ja A2 -blogilainauksissa ilmenee, myös kiireettömyys vaikuttaisi kiinnittävän osaksi mielekästä opetustyötä. Alakoulun ensimmäistä luokkaa opettava tai opettanut opettaja kuvailee kiireettömyyttä seuraavasti:

”Uskomatonta miten ekaluokka voi tuntua kiireettömältä ja leppoisalta paikalta - otetaan asia kerrallaan, opitaan uusia ihmeitä. Isoja ja pieniä, ja juuri sillä tahdilla kuin on tarpeen.” (C3)

Blogi E taas tarjoaa kiireettömyyden representaation runon ja kuvan (ks. kuva 2) muodossa:

*”Ruokalepo.
Se hetki, kun takana on sähellys eikä tulevasta vielä tiedä.
Kun kaikki on ihan hyvin.
Huokaus ja hiljaisuus.
Työpäivän paras hetki.” (E5)*

Kuva 2. E5 -blogijulkaisuun sisältyvä kuva.

Runo ja kuva perustuvat runoa edeltävään kertomukseen samassa blogijulkaisussa, missä oppilaat ehdottavat opettajalle pientä ruokalepoa ruokailun jälkeen. Opettaja kertoo suostuneensa oppilaiden ehdotukseen. Runo kuvaa siis ruokalepoa, hetkeä, joka esitetään kiireettömänä läsnäolona, hiljaisuutena sekä asettumisena tähän hetkeen. Huokaus ilmentää rentoutumista. Hiljaisuus, rentoutuminen ja kiireettömyys muodostavat opettajalle runon kielellä työpäivän parhaan hetken.

Kuva 2 tukee runon sanomaa. Kuva on otettu ajotien varresta niin, että autotie näkyy kuvan alalaidassa. Hieman autotietä korkeammalla näkyy jalkakäytävä ja sitä reunustavat puut. Taustalla on nähtävillä kerrostaloja, autoja ja parkkipaikka. Kuva kohdistuu todennäköisesti auringonnousuun ja taivas on värjäytynyt keltaisen, punaisen ja sinisen eri sävyihin. Kuva antaa vaikutelman pysähtymisestä nauttimaan tästä hetkestä ja sen kauneudesta, auringonnoususta. Kun tarkastelee kuvaa runon visuaalisena esityksenä, kuvan voisi ajatella hetkenä ”kun takana on sähellys eikä tulevasta vielä tiedä”. Kuten ei ruokalepokaan, ei auringonnousu kestä kuin ohikiitävän hetken, mutta sitäkin merkityksellisemmän.

Muita oman opetustyön mielekkyyden representaatioita, joita aineistossa ilmeni enemmänkin yksittäisinä kohtina, liittyvät opetustyön intensiivisyyteen, työn pal-

kitsevuuteen, ammattitaitoon sekä toimiviin sähköisiin työkaluihin. Opetustyön intensiivisyyttä kuvataan blogeissa mielenkiintoisesti myönteisenä, mielekkäänä asiana, kuin opettajan työn ominaispiirteenä:

”Opettajan työssä on kuitenkin se hyvä puoli, että kun astuu luokkaan ja aloittaa tunnit, unohtuu pissahätä, nälkä ja väsymys. Ne palaavan mieleen vasta, kun astuu luokasta ulos. Luokassa väsymys ei siis juuri haittaa (...). Siksi varmasti olenkin jaksanut, luokkatyöskentely oman ryhmän kanssa on pitänyt minut pystyssä.” (B11)

”Oppijat imevät tähän hetkeen ja helpottavat irrottamaan tulevien asioiden liiallisesta miettimisestä. Jos ei näin olisi, jäisi vielä hyvät hetket vahingossa huomaamatta!” (E14)

Opettajan työn palkitsevuuden representoimista nousee esiin tässä blogin B katkelmassa:

”Kodissani vallitsee enimmäkseen samanlainen epäjärjestys kuin lapsuudenkodissani aikanaan. Sen voi helposti perustella sillä, että panostaa mieluummin työhön, josta tykkää. Kotityöt kun eivät minua palkitse” (B12)

Työn mielekkyyden yksi avaintekijöistä on tekijän ammattitaito. Opettaja voi kehittää ammattitaitoaan esimerkiksi opettelemalla uusia taitoja ja tapoja tehdä työtä. (ks. Klemelä 2006, 11.) Ammattitaitoa sekä opetukseen valjastettua toimivaa työkalua pohditaan seuraavissa otteissa.

”Siinä kollegan kanssa keskustellessa konkretisoitui jälleen kerran, miten valtava määrä taustatyötä ja valmistelua saattaa sisältyä yhden ainoan tunnin toteuttamiseen. Jotkut asiat ja tunnit menevät omalla painolla ja ammattitaidolla, rutiinilla, ei tarvitse miettiä tarkkaan pieniä yksityiskohtia.” (E3)

”Olen erittäin tyytyväinen myös omaan opetusblogiini, koska sen avulla oppilaat voivat edetä omaan tahtiinsa ja minä olen vapautunut kiertelemään luokassa ja auttamaan tarpeen tullen henkilökohtaisesti.” (A9)

4.3 Opettajana kehittymisen representaatiot

Siirryn viimeiseen opettajan näkökulman alaluokkaan eli opettajana kehittymisen representaatioihin (ks. taulukko 4). Olen jaotellut tähän luokkaan representaatiot positiivisesta asenteesta, jatkuvasta uuden oppimisesta, hyvästä palautteesta, hyödyllisistä koulutuksista sekä sopivasta haasteellisuudesta opetyössä.

Taulukko 4. Opettajana kehittymisen representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Positiivinen asenne Jatkuva uuden oppiminen Hyvän palaute Hyödylliset koulutukset Haasteellisuus	Opettajana kehittymisen representaatiot

Positiivisella asenteella näyttäisi ensinäkin olevan yhteyttä mielekkääseen opetustyöhön blogirepresentaatioiden valossa. Kuvauksia positiivisesta asenteesta ilmenee aineistossa runsaasti, ainakin seitsemässä eri kohta. Esimerkiksi blogin B kirjoittaja kuvaa positiivista asennettaan tällä tavalla:

”Olen myös sanonut oppijoille ääneen sen, mihin heissä uskon. Positiivisuuden kehässä ollaan. Tässä asiassa on auttanut positiivinen asenne ja myönteisten asioiden vahvistaminen.” (B12)

Toinen representaatioiden joukko liittyy taas jatkuvaan uuden oppimiseen opettajan työssä. Uuden oppiminen esitetään myönteisenä asiana blogeissa. Opettajat kuvaavat oppivansa uusia asioita esimerkiksi oppijoiden töiden ja esitysten kautta tai sitten opettaja oppii oppijoista itsestään, kuten blogin C opettaja alakoululaisista:

”Ja miten ihmeellistä onkaan se, kuinka jo tässä ajassa on opekin oppinut monta asiaa näistä valloittavista pieniin paketteihin pakatuista suurista persoonista!” (C3)

Lips-Wiersmanin ja Morriksen (2009) tutkimuksen mukaan mielekkäässä työssä toteutuu yhtenä asiana itsensä kehittäminen ja itsensä toteuttaminen. Siihen liittyy henkilökohtaista, ammattiin kytkeytyvää kasvua ja kehitystä. Henkilökohmainen kasvu tapahtuu juuri jatkuvan uuden oppimisen kautta (Lips-Wiersma & Morris 2009, 501.) Ei siis ihme, että myös opettajat kuvaavat uuden oppimisen työn myönteiseksi piirteeksi. Nähdäkseni jatkuva oppiminen voi pitää työn mielenkiintoisena ja raikkaana, jolloin myös työhön leipääntymisen riski pienenee. Työ ja terveys -haastattelututkimuksen tulosten perusteella koulutusallalla ja opettajan työssä uusia asioita pyritään oppimaan usein. Kun työtilanne on rauhallisempi, opettajat näkevät tilaisuutensa ja aloittavat muun muassa uusien tehtävien suunnittelun. (Kauppinen ym. 2013, 198.)

Hyvän palautteen vastaanottamisen ja antamisen representaatiot tulevat luokan kolmantena ryhmänä. Mielekäs työ tyydyttää ihmisen pärjäämisen perustarvetta. Tätä tarvetta palvelee työ, jossa tekijä näkee työnsä positiiviset tulokset ja saa työstään onnistumisen kokemuksia. (Hakanen 2011, 32.) Palautteen ei tarvitse olla suoraa palautetta kirjallisesti tai suullisesti, kuten Blogin A kuvaus osoittaa:

”Ihan paras palaute tuli eilisen tunnin lopulla, kun eräs oppilas pysähtyi luokan ovelle ja kysyi, maksaako kirjastokortti. Hän oli hukannut edellisen korttinsa, joten sanoin, että uudesta kortista saattaa joutua muutaman euron maksamaan.” (A5)

Tarjoan katkelman myös blogista B, jossa hyvää palautetta ei oteta täysin varauksetta vastaan:

”Vaikka mieltäni lämmittää erityisesti opiskelijoiden antama palaute, tietysti tiedostan, että varmasti suurin osa (aikuis)opettajista on joskus saanut opiskelijoiltaan maailman parhaan opettajan tittelin. En siis kuvittele olevani se ainoa ja paras eikä se ole tavoitteenikaan.” (B12)

Sama opettaja representoi ajatuksiaan myös hyvän palautteen antamisesta:

”Olen mielestäni kuitenkin aika höveli antamaan positiivista palautetta sekä opiskelijoille että työkavereilleni. Hyvän palautteen antaminen tuo hyvän mielen sekä sen antajalle että saajalle. Se luo mukavan ilmapiirin, kun tietää toisen arvostavan omia ponnisteluja” (B3)

Palaute herättää opettajassa innostusta ja kannustaa ponnistelemaan työssä entistä paremmin. Positiivinen palaute motivoi ja tekee työstä sujuvampaa. Palaute kantaa pitkälle ja sen avulla voi saavuttaa parhaita lopputuloksia. Positiivinen palaute antaa voimaa jaksaa työssä kuin työssä (Salovaara & Honkonen 2013, 155–157.)

Hyödylliset koulutukset ja sopiva haasteellisuus vaikuttavat nivoutuvan osaksi mielekästä opetustyötä ainakin yhdessä blogissa. Blogin B kirjoittaja kuvailee erästä hyödyllistä koulutusta ensimmäisessä sitaatissa. Toinen sitaatti pitää sisällään innokkuutta uusia haasteita kohtaan.

”Perjantaina meillä olikin tiimipäivä, jossa saimme mm. koulutusta ryhmäyttämiseen. Hauskaa ja hyödyllistä! Sain taas uusia vinkkejä toiminnallisiin harjoituksiin.” (B7)

”Aion ehdottomasti kokeilla sitä joko tämän tai seuraavan ryhmäni kanssa. Ihanaa, kun saa taas uusia haasteita!” (B5)

5 Työn mielekkyys sosiaalisesta näkökulmasta

5.1 Oppijoihin liittyvät representaatiot

Työn mielekkyyteen opetustyön sosiaalisesta näkökulmasta kuuluvat alaluokat oppijoihin ja työyhteisöön liittyvistä representaatioista. Aloitan sosiaalisen näkökulman tarkastelun oppijoihin liittyvistä representaatioista, johon sisältyvät representaatiot esitän taulukossa 5. Tämän yläluokan representaatiot kuvaavat muuan muassa sitä, kuinka hyvä sosiaalinen vuorovaikutus, toimiva työyhteisö tai positiiviset henkilösuhteet (ks. Webb ym. 2004) muodostuvat osaksi mielekästä opetustyötä opettajien blogeissa.

Taulukko 5. Oppijoihin liittyvät representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Miellyttävät oppijat tai opetusryhmä Oppijoiden oppimisen ilo, innostuminen ja heittäytyminen Hyvät oppimistulokset Kodin ja koulun välinen yhteistyö Oppijoiden kasvun ja kehityksen tukeminen Luokan tai opetusryhmän hyvä yhteishenki	Oppijoihin liittyvät representaatiot

Yksittäisistä representaatioista eniten kuvauksia löytyi miellyttävistä oppijoista tai miellyttävästä opetusryhmästä, ainakin viisitoista kappaletta. Blogijulkaisuihin perustuen vaikuttaisi siltä, että mielekkään opetustyön yhden kulmakiven muodostavat mukavat ja miellyttävät oppijat. Tämä havainto on sinänsä yllättävä, sillä alkuoletukseni oli, että opettajat kertoisivat blogeissaan vähäisin määrin oppijoistaan salassapito- ja vaitiolovelvollisuuksien vuoksi. Opettajilla, kuten muillakin koulun henkilökunnan jäsenillä, on vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus tiedoista, joita hänelle tarjoutuu opetustehtäviä hoitaessa. Toisaalta opettajilla taas on myös vahvana perusoikeutenaan sananvapaus, kuten kaikilla muillakin kansalaisilla. (Poutala 2010, 242–245.) Kaikki tutkimukseeni osallistuneet opet-

tajabloggaajat vaikuttavat tiedostavan kuitenkin nämä velvollisuudet, sillä he eivät esimerkiksi paljasta oppijoidensa nimiä tai julkaise heistä tunnistettavia kuvia. Myöskään arkaluonteisia, oppijoita koskevia tietoja ei ole blogeista löydettävissä.

Blogi B tarjoaa erään representaation miellyttävistä oppijoista. Siinä aikuisopettaja kuvailee, kuinka opiskelijat järjestivät hänelle naistenpäivän yllätyksen. Esi-tykseen liittyy myös kuva (ks. kuva 3), jonka lainaan blogijulkaisusta.

”Kiireisen, alavireisen ja huonosti nukutun viikkoni pelastivat ihanat opiskelijat. Perjantaiamuna he jakelivat ruusuja kaikille toimipisteemme naisille. Huomisen naistenpäivän kunniaksi tietenkin, (...). Minulle he eivät antaneet yhtä ruusua, sillä luokassa minua odotti valtava ruusupuska sekä iso suklaarasia. Kortissa luki: ”Parhaalle opettajalle!” Vaikka tällä viikolla en ole ollenkaan tuntenut itseäni sellaiseksi, mieltäni lämmitti opiskelijoiden tyytyväisyys ja kiitollisuus.” (B9)

Kuva 3. B9 -blogijulkaisuun sisältyvä kuva.

Opettaja kuvaa, kuinka miellyttävät, ”ihana opiskelijat” voivat ”pelastaa” ras-kaankin viikon opettajan työssä. Naistenpäivän kunniaksi opiskelijat jakoivat ruusuja toimipisteen naistyöntekijöille ja yllätykseen opettaja ei saanut vain

yhtä ruusua, vaan kokonaisen kimpun, suklaata ja kortin luokkahuoneeseen saavuttaessa. Hän on liittänyt julkaisuunsa kuvan 3, jossa suklaakonvehtirasia makaa alimmaisena, ruusut nojaavat rasian päällä sekä taustalla näkyy myös kortti, johon on kirjoitettu käsin kuulakärkikynällä ”Parhaalle opettajalle!”. Ruusut peittävät kortin toisen puolen, jossa todennäköisesti olisi opiskelijoiden nimiä toivottamassa hyvää naistenpäivää. Vaikuttaisi, että opettajat tietoisesti varjelevat, ettei heidän blogiteksteissään tai -kuvissaan paljastuisi oppijoiden henkilöllisyyksiä tai muita paljastavia tietoja. Opettaja kuvaa lopuksi, kuinka hienolta tuntuu, kun opiskelijat ovat kiitollisia ja tyytyväisiä saamaansa opetukseen, vaikka hän ei itse tunne suoriutuneensa kuluneesta viikosta kovinkaan mallikkaasti.

Työn mielekkyyden ja merkityksellisyyden edellytyksiä ovat, että työntekijällä on mahdollisuus saavuttaa työnsä tavoitteita, ja että hänellä on mahdollisuus tehdä omaa työtään riittävän hyvin. Työ ja terveys -haastattelututkimuksessa suurin osa työssäkävivistä arvioi saavansa hoidettua työt tarpeeksi hyvin. Työn mielekkyys ja merkityksellisyys voivat laskea tai kadota kokonaan, mikäli työntekijöillä ei ole mahdollisuutta tehdä työtään hyvin. (Kauppinen ym. 2013, 52–55.)

Yläkoulun opettaja kuvailee blogijulkaisussaan miellyttävää luokkaansa seuraavasti:

”Vaikka olinkin poissa noin puolet siitä ajasta, kun valvontaluokkani yläkoulun penkkejä kulutti, niin tykkäsin luokastani tosi paljon. Niinpä kevään hu[il]pennukseksi järjestimme kolmen vuorokauden leirikoulun.” (D6)

Sillä välin alakoulun opettaja representoi omia miellyttäviä oppijoitaan alla. Hän esittää lainauksessa tilanteen, jossa oppijat lähtevät ensimmäiselle kesälomalleen, ensimmäisen kouluvuoden lopussa:

”Seison koulun ulko-ovella, siirryn rappuselta muutaman askeleen pihalle päin, että näen varmasti vielä jokaisen. (...)

Loputtomiin ei voi matkustaa ensimmäisessä luokassa. Elokuussa matka jatkuu toisen luokan kansalaisena. Seura on silloinkin ihan priimaa, kun menninkäiset palaavat takaisin kouluun kesänsä kanssa. Tuolloin he val-

loittavat koulurakennuksen - ja kanssaihminen sydämiä - tokaluokkalaisina.” (E18)

Toisen suuren luokan oppijoihin liittyvistä kuvauksista muodostavat representaatiot oppijoiden oppimisen ilosta, innostumisesta tai heittäytymisestä mukaan opetukseen. Näitä representaatioita löysin aineistosta ainakin seitsemän kappaletta. Näiden representaatioiden pääsanoma on, että mielekkäässä opetustyössä opettaja havaitsee oppijoissaan oppimista ja siihen liittyvää oppimisen iloa. Opettajat vaikuttavat onnistuvansa työssään silloin, kun oppijat innostuvat opetussisällöistä ja heittäytyvät opetukseen mukaan:

”Entä se onnistumisen elämys? Se tuli siitä, kun tajusin, että hitaan ryhmän kanssa suomen kielen rytmiä ja kestoja kannattaa harjoitella taputtamalla. (...) Kun taputimme yhdessä seisaallaan ta-ta, ta-taa, tat-ta jne., he räisivät nekin eloon, jotka yleensä eivät reagoi mihinkään. Näin heidän silmissään oivaltamisen ilon. Ja juuri se on parasta, mitä opettaja voi nähdä. Näitä hetkiä varten teen tätä työtä!” (B14)

”Sirkustyöpaja imaisi pienet oppijat mukaansa heti aamutuimaan jumppatunnilla. Se oli eilen se, mutta sirkus, oppijoiden innostus ja onnistuminen piirtyivät mieleen mukavana muistona.” (E12)

Kolmanneksi tulevat representaatiot hyvistä oppimistuloksista osana mielekästä opetustyötä. Opettajien työtyytyväisyys ja onnistumisen kokemukset vaikuttavat lisääntyvän hyvien oppimistulosten seurauksena. Hyvät oppimistulokset paljastuvat parhaimmillaan jossakin käytännön tilanteessa, niin kuin seuraavissa katkelmissa.

”Tänään kuulin vanhojen opiskelijoiden puhua pulputtavan ruokatunnilla iloisesti eri maiden kansalaisuuksien saamisesta - suomeksi! Toistuva muistutteluni suomen käyttämisen hyödyllisyydestä lienee kantanut viimeinkin hedelmää.” (B14)

”Runsasta satoa korjataan viimeeseen päivään saakka - ilolla! Luokan seinien harmaa väri paljastuu alta, kun seiniä riisutaan oppijoiden

*töistä. Syksyllä kukaan oppijoistani ei kysellyt kuulakärkikynällä kirjoitet-
jen erilaisten pienten tekstien ja puumerkkien perään, joita löytyy sieltä
täältä luokan seiniltä, tyyliin! was here. Nyt, yhdeksän kuukautta myö-
hemmin, oppija kysyy, miksi seinään on kirjoitettu myös ruma sana. Niin -
ollaan opittu lukemaan.” (E17)*

Viimeisiä tähän luokkaan kuuluvia representaatioita, eli representaatioita kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, oppijoiden kasvun ja kehityksen tukemisesta ja opetusryhmän hyvästä yhteishengestä, on aineistossa yhteensä vain neljä kap-
paletta. Näiden joukosta tuon esille vielä yhden aineisto-otteen liittyen oppijoi-
den kasvun ja kehityksen tukemiseen, mitä blogin A yläkoulun opettaja pohtii
kiintoisasti:

*”Jotta tunnen onnistuvani työssäni, minulla on oltava rauha keskittyä jokai-
seen nuoreen ja tukea hänen kasvuaan ja kehitystään opetussuunnitel-
man viitoittamalla tavalla.” (A9)*

Tähän liittyyneen opettajan työn merkityksellisyys ja moraalisuus. Työn mielek-
kyys on paitsi intohimoa omaa työtä kohtaan, mutta myös työn moraalia (Hent-
tonen & LaPointe 2015, 85). Henttonen ja LaPointe (2015, 85–86) viittaavat
työn moraalisuudella työn tekijän ajatuksiin siitä, miksi työ on arvokasta ja miksi
hän työtään tekee. Työn mielekkyys täyttyy silloin, kun työntekijä kokee, että
työtä voi tehdä hyvin ja moraalisesti oikein. A9 -katkelmassa opettaja esittää,
kuinka hän tarvitsee kasvatuksellisesti tärkeän rauhan voidakseen tehdä työ-
tään hyvin ja onnistuakseen siinä. Opettajan työn perimmäisen tarkoituksen voi
nähdäkseni ymmärtää oppijoiden kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi.

5.2 Työyhteisöön liittyvät representaatiot

Toisen alaluokan työn mielekkyyteen sosiaalisesta näkökulmasta muodostavat
työyhteisöön liittyvät representaatiot (ks. taulukko 6): mukavat kollegat, opettaji-
en välinen yhteistyö, työyhteisön tuki ja avoimuus, mahdollisuus vaikuttaa sekä

muu koulun henkilökunta osan mielekästä työtä. Salovaara ja Honkonen (2013, 21) korostavat, että etenkin opettajien keskinäiset suhteet vaikuttavat huomattavasti opettajien työhyvinvointiin.

Hakanen (2011, 31) puhuu ihmisen yhteenliittymisen tarpeesta, joka toteutuu mielekkäässä työssä. Se on yhteenkuulumista muiden työntekijöiden kanssa sekä kuulumista osaksi yhteisöä. Esimerkiksi opettaja kokee tällöin kuuluvansa yhteisöön, jossa jaetaan yhteiset tavoitteet ja jossa annetaan myös tukea toinen toisilleen. Suomalaiset arvostavat yleisestikin hyvät suhteet kollegoihin korkealle (Kauppinen ym. 2010).

Taulukko 6. Työyhteisöön liittyvät representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Mukavat kollegat Opettajien välinen yhteistyö Työyhteisön tuki ja avoimuus Mahdollisuus vaikuttaa Muu koulun henkilökunta	Työyhteisöön liittyvät representaatiot

Kaikista eniten aineistossa ilmeni representaatioita mukavista kollegoista ja hyvästä yhteistyöstä muiden opettajien kanssa. Tämä ei ole sinällään yllättävä tieto, sillä kuten Antilakin (2006, 21) huomauttaa, sosiaalinen kanssakäyminen on lisääntynyt nykyajan työelämässä. Tämä aiheuttaa sen, että työtovereiden merkitys työn mielekkyyden edistäjänä on entistä tärkeämpi. Blogin E alakouluopettaja kuvailee, kuinka kollegan kanssa jaettu keskusteluhetki voi auttaa selvittämään omia ajatuksia opetustyön arjessa:

”Olin onnekas, kun sain aloittaa työpäiväni keskustelulla kollegan kanssa. Ehdimme keskustelemaan pienen tovin ennen oppijoiden tuloa. Käymämme keskustelu valoitti osittain epämääräistä oloa, joka minulla oli tänä aamuna.” (E3)

Työhyvinvointia on harvemmin tutkittu ystävällisen ja huomaavaisen vuorovaikutuksen kannalta. Työyhteisön sisäinen vuorovaikutus on parhaimmillaan myönteistä, huomioivaa ja hyväntahtoista. Ystävällisyyden osoittaminen voi

koostua arjen pienistä kohtaamisista, mutta niillä erityisen paljon merkitystä työntekijän hyvinvoinnille. (Hakanen ym. 2012, 10.) Blogi E tarjoaa blogijulkaisun ystävällisen kohtaamisen merkityksestä otsikolla ”*Aina kun menen töihin, paistaa aurinko*”:

”Sitten [kollega] pyyhälsi opehuoneeseen.

Kyllähän minä nyt hänet muistan! Viime syksy, yhtenä aamuna töihin tullessa, naisten vessan ovensuussa, sieltä hänet muistan.

[Hän] kysyi minulta silloin, yhtenä pimeimmistä aamuistani:

”Mitä sinulle kuuluu?” .

Hänen nimensä, ammattinsa ja sukunimensä tulen unohtamaan. Tuon kohtaamisen muistan.” (E7)

Opettajien välisestä hyvästä ja toimivasta yhteistyöstä kirjoittavat puolestaan blogien A ja B kirjoittajat:

”Olen kehitelty edelleen viime lukuvuonna kollegani kanssa käyttöön otamaamme ns. plussatyösystemiä. Sen myötä olen alkanut arvioida enemmän oppilaiden työntekoa ja olen huomannut, että se motivoi myös heitä tekemään innokkaammin töitä, kun jokaisesta harjoitustyöstäkin saa kartutettua plussan verran omaa arvosanaurakkaansa.” (A9)

”Kun jokainen jakelee auliisti omia ideoitaan ja aikaansaannoksiaan ja saa niistä kollegoilta sekä positiivista että kehittävää palautetta, saadaan yhdessä aikaan jotain suurempaa. Itse en koe menettäväni mitään jakaesani ideoitani, päinvastoin. Kun muut kommentoivat niitä, lopputulos on entistä parempi.” (B3)

Toisaalta opettajien välisen yhteistyön ei tarvitse olla aina edes ennakkoon suunniteltua. Seuraava aineisto-ote liittyy uudelleen esitettyyn tilanteeseen, jossa opettajan luokan kanssa luisteli liikuntatunnilla yllättäen yhtä aikaa pari muutakin alakoulun luokkaa.

”Tämä aamu näytti toteen yhden tämän työn hienoista puolista: yhteistyön mahdollisuus saattaa avautua aivan yllättäen hetkessä, suunnittelematta. Yksittäisistä suunnitelmista tulikin jäällä toimiva ”kertakäyttörutiini”. Jokaisen tasoiselle luistelijalle löytyi mielekästä toimintaa jäällä aikuisten ohjauksessa. Ja hei, ei yhtään hermonsa menettänyttä ja iloista porukkaa tuli jäälle sisälle!” (E4)

Autenttista opettajuutta tutkinut Laursen (2006) haastatteli ja havainnoi omassa tutkimuksessaan 30 tanskalaista peruskoulun opettajaa. Hän pyrki haastatteluiden avulla selvittämään muun muassa opettajien taustoja, kehitystä, suhdetta oppilaisiin sekä kollegoihin. Hänen tutkimuksessaan kaikki opettajat pitivät suhdetta kollegoihin ja yhteistyötä heidän kanssaan erittäin tärkeänä asiana työssä. Yhteistyön merkitystä toisten opettajien kanssa painotettiin hänen aineistossaan niin, että sen rinnalla varjoon jäivät esimerkiksi suhteet oppilaisiin, erikoistumismahdollisuudet tai pedagogiset teoriat. Hän tekee johtopäätöksen, että kollegoiden välinen yhteistyö voi olla jopa tärkein kaikista opetustyöhön vaikuttavista tekijöistä. (Laursen 2006 94–101.)

Mielekkääseen opetustyöhön näyttäisi liittyvän myös työyhteisön tuki ja avoimuus. Seuraavassa katkelmassa pohditaan työyhteisön avoimuutta erityisesti esimiehen toiminnan kannalta.

”Olen antanut palautetta rohkeasti myös esimiehelleni, kun siihen on ollut syytä. Esitän silloin tällöin toiveita, miten jotain asiaa voitaisiin muuttaa, että me alaiset olisimme tyytyväisempiä. Toisaalta saatan lähettää kiittävän sähköpostin myös silloin, kun tällainen muutos on toteutettu. Mielestäni molemminpuolinen rehellisyys on reilumpaa ja tehokkaampaa kuin selän takana juputtaminen. Onneksi esimieheni osaa ottaa palautetta vastaan eikä ota kritiikkiäkään henkilökohtaisena loukkauksena.” (B3)

Vaikuttaisi siltä, että avoimessa työyhteisössä keskustellaan ja annetaan palautetta myös esimiehelle. Opettaja kuvailee, kuinka avoin keskusteluyhteys ja rehellisyys ovat hänen mielestään ”reilumpaa ja tehokkaampaa” kuin että asioista puhuttaisiin pienessä hiljaisuudessa esimiehen kuulematta. Mielekkäällä työllä

näyttäisi katkelman perusteella olevan yhteyttä siis myös toimivaan esimiestyöhön. Esimerkiksi työpoliittisessa tutkimuksessa työntekijät kirjoittivat runsaasti kommentteja työpaikan johtamistavasta ja sen vaikutuksista työn mielekkyyden kokemuksiin (Antila 2006, 52). Työn mielekkyys todennäköisesti kasvaa, kun johtamistapa on reilu, kannustava, luottava ja arvostava (ks. Antila 2006, 52). Kaikkiaan työpaikan johtamiskäytännöillä on suuri vaikutus työn mielekkyyden kokemuksiin (Antila 2006, 55), vaikka johtamisen merkitys ei erityisesti korostu näissä opetustyön mielekkyyden representaatioissa. Julkisia blogeja ei välttämättä pidetä soveliaana paikkana esimiestyön arvioimiselle.

Hyvästä työyhteisöstä ja työyhteisön tuesta sanailee taidokkaasti puolestaan blogin E kirjoittaja:

”Jos ope olisi joutunut olemaan työyhteisössä yksin, konttaaminen jatkuisi edelleen.

Ei olisi synttäriä. Eikä kinuskikakkua.

Tänään ope haluaa tarjota työyhteisönsä aikuisille kakkua syntymäpäiväni kunniaksi ja kiitoksena siitä, että ei tarvitse enää kontata. Siis kummankaan ei tarvise enää kontata, ei minun eikä hänen. Kakkua hän haluaisi tarjota myös entisille ja tuleville työkavereille. Koska ilman hyvää työyhteisöä meno koulussa olisi pelkkää kontillaan oloa.” (E13)

Tulkitsen termin ”konttaaminen” viittaavan siihen, että hyvä työyhteisö on enemmän kuin osiensa summa. Jos työyhteisö ei olisi toimiva ja hyvä, työn tekeminen olisi kuin vastatuuleen puurtamista. Hyvä työyhteisö kantaa ja tukee työntekijää. Opettaja puhuu katkelmassa myös ”hänestä”, jolla hän viittaa omaan blogiinsa, joka on kehittynyt ja mennyt eteenpäin ajan myötä. Työyhteisön ytimen näyttäisivät muodostavan kaikki työkaverit ja työpaikan aikuiset. Hyvä työyhteisö synnyttää opettajassa kiitollisuutta, joka konkretisoituu työpaikalla tarjottuna kakkuna.

Kaksi viimeistä representaatiota koostuvat yksittäisistä ilmauksista liittyen mahdollisuuden vaikuttaa työyhteisössä ja muuhun koulun henkilökuntaan. Blogis-

sa E kuvataan opettajan kiitollisuutta siivoojaa ja hänen työtänsä kohtaan. Viimeisen katkelman tuon kuitenkin blogista D, missä opettaja kertoo onnistuneensa vaikuttamaan koulun hankintoihin. Siinä opettaja esittää, kuinka hän teki sinnikkäästi työtä sen eteen, että saisi vaihtaa kirjasarjaa mielestään parempaan:

”Sain myös alustavan luvan kirjasarjan vaihtamiseen. Pohjustin tätä jo puhumalla rehtorille pariin otteeseen aikaisemmin, mutta vastaus oli vähän nihkeä. Sitten viimeisenä aamuna (...) kysyin uudestaan ja esitin perustelut ennen kuin rehtori varsinaisesti edes ehti avata suutaan. Lopputulos: sain kirjoittaa uuden kirjasarjan tilauskaavakkeeseen ja jos vaan talous antaa myöten, saan vaihtaa! :)” (D3)

Salovaara ja Honkonen (2013, 39–40) puhuvat osallisuudesta, joka näyttäytyy hyvinvoivan koulun lähtökohtana. Osallisuuden toteutuessa opettajat esimerkiksi tekevät päätöksiä, miettivät ratkaisuja ja määrittävät tavoitteita työlle. Osallisuus voi toisaalta koskea myös päätösten tekemistä, resursseista keskustelua tai omien näkemysten esittämistä työyhteisössä. Yllä olevassa katkelmassa korostuu opettajan osallisuus koulun hankintojen tekemiseen sekä omien ajatusten ja perusteluiden esiintuominen. D3 -blogikatkelmassa ilmenee sinnikkyyden representoimista, joka taas liittyy yhteen työn imun ulottuvuuksista. Tarmokkuus ilmenee työssä juuri sinnikkyytenä ja ponnistelun haluna silloinkin, kun työssä tulee eteen vastoinkäymisiä. (Hakanen 2007, 229.)

6 Työn mielekkyys työsuhteen ja ammatin näkökulmasta

Rakentamistani yläluokista viimeinen ja samalla pienin kattaa työn mielekkyyden representaatiot työsuhteen ja ammatin näkökulmasta. Ensimmäisen alaluokan nimesin ammattietuihin liittyviksi representaatioiksi taulukkoon 7 ja toisen alaluokan nimesin työsuhteasioihin liittyviksi representaatioiksi taulukkoon 8. Näiden luokkien pelkistetyt representaatiot sisältävät kukin vain yhden kuvauksen koko aineistosta, lukuun ottamatta lomaan liittyviä kuvauksia, joita löysin aineistosta kaksi kappaletta.

Taulukko 7. Ammattietuihin liittyvät representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Lomat osana mielekästä opetustyötä Rentouttavat tauot	Ammattietuihin liittyvät representaatiot

Taulukko 8. Työsuhteasioihin liittyvät representaatiot.

Pelkistetyt representaatiot	Alaluokka
Kannustava palkkaus Vakituinen työsuhde Työterveydenhoito	Työsuhteasioihin liittyvät representaatiot

Yläkouluasteella opettavien tai opettaneiden blogeissa A ja D kuvataan lomiam osana mielekästä opetustyötä. Blogissa A opettaja kirjoittaa lomista humoristiseen sävyyn ja blogissa D kesäloma esitetään opetustyöstä palautumisen ajanjaksona:

”Ja kuulostaahan se kieltämättä aika härskiltä, että yhteiskunnassa on tyyppejä, jotka nauttivat työstään ja saavat lomilla hävyttömän pitkiä aikoja. Ja sitten ne vielä kehtaavat lesoilla somessa, että ne tekevät sitä työtään jopa lomillaan!” (A2)

”Kesälomaa on kulunut pari viikkoa ja alan selvästi olla palautunut kevään rutistuksesta. Aikaa ja intoa esimerkiksi käsitöihin ja lukemiseen on taas alkanut löytyä.” (D5)

Näistä katkelmista saa vaikutelman, että opettajat viettävät lomansa esimerkiksi rästitöiden tai opetustyöstä palautumisen merkeissä. Arkipuheessa kuulee monesti puhuttavan, kuinka opettajan työn parhaita puolia ovat pitkät lomat. Mikäli opettajat kuitenkin käyttävät lomiaan tekemättä jääneiden töiden tekemiseen tai vaikkapa töiden suunnitteluun, voinee kysyä, lomailevatko opettajat tosiasiaassa lomiansa aikana? Kuten toinen opettajista jatkaa myöhemmin samassa blogijulkaisussa:

”...jostain pitäisi kai luopuakin, että aika riittää ja jaksaa. (...) No, tässä riittää kesän ajaksi pohdittavaa!” (D5)

Blogi E tarjoaa seuraavaksi kuvauksen rentouttavasta tauosta opetuspäivän aikana:

”Opehuone täyttyy hiljalleen koulun aikuisista. Päivän ja viikon ensimmäinen pitkä välkkä on alkamassa. Yksi rientää keltainen liivi olalla valvontaan, toinen hakee kahvia mukiinsa. Lempeä puheensorina voimistuu. Laitan teeveettä kiehumaan ja suuntaan kohti nojatuolia.” (E7)

Itse asiassa kouluhyvinvointiin kuuluu Salovaaran ja Honkosen (2013, 44) mukaan mahdollisuudet piristäviin ja virkistäviin taukoihin opetuspäivän aikana. Lepotaukojen aikana opettajat voivat keskustella työn ajankohtaisasioista ja vaihdella muutoin kuulumisia työtovereiden kanssa. E7 -katkelmassa kuvastuu lisäksi taukojen rentouttava ja vapauttava vaikutus. Tätä vaikutelmaa vahvistavat sanavalinnat ”lempeästä puheensorinasta” ja ”suuntaamisesta kohti nojatuolia”.

Loput kolme representaatiota kytkeytyvät työsuhteasioihin: kannustavaan palkkaukseen, toimivaan työterveydenhoitoon ja vakituiseen työsuhteeseen. Yhdessä kohtaa aineistoa eräs opettaja esittää saaneensa ”oikean” palkankorotuksen, mikä ilmenee tervetulleena asiana opettajalle. Toisessa blogissa yksi opettajista

taas kuvaa, kuinka sai apua työterveydestä vaikean paikan tullen. Edellä mainituista tuon esille vielä yhden erityisen rikkaan lainauksen blogista C liittyen vakituiseen työsuhteen saamiseen ja sen merkitykseen opettajalle:

"Lisäksi [Blogin C opettaja] ryynäsi tällä kertaa työpaikkaansa kaikesta tuesta huolimatta myös aivan uudentlaisissa tunnelmissa: ihan aikuisten oikeaan, vakituiseen työsuhteeseen palkattuna. Kaikkien kahdensadan (ja risat) hakemuksen ja kymmenien varasijakuningattaruuksien jälkeen koitti siis kuitenkin, ja viimeinkin SE elämän kevät jolloin ei enää päädyttykään siihen toiseen hakijaan..." (C3)

Tämän representaation valossa on yllättävä seikka, että monien suomalaisten työn imu -tutkimuksien mukaan vakinaiset työntekijät voivat kokea vähemmän työn imua kuin heidän määräaikaiset kollegansa (Hakanen ym. 2012, 73). Jari Hakasen (2007, 239) tutkimuksessa työnimua todella kokivat enemmän määräaikaiset kuin vakinaiset työntekijät. Hänen tutkimuksensa kohteena oli suuri opetusalan organisaatio, mukaan lukien kaikki ammattiryhmät siellä.

Mutta kuten C3 -blogikatkelmasta voi havaita, vakinaisen työn saaminen ilmenee tässä yhteydessä erittäin tervetulleena ja iloisena asiana opettajalle. Vakinaisen työn saaminen ei katkelmasta päätellen ole ollut helppoa, vaan edellyttänyt työn hakemista useaan otteeseen. Vakinaisen työpaikka tuonee monenlaista turvaa ja ennakoitavuutta työntekijän elämään, mutta mielekäs työ pitää sisällään monia muitakin työn ja työhön suhtautumisen ulottuvuuksia, kuten jo tämän tutkielman blogirepresentaatiot osoittavat.

7 Johtopäätökset

7.1 Tutkimuksen päätulokset ja aiheita lisätutkimukseen

Päätuloksiini kuuluu havainto, että opettajat representoivat eli uudelleen esittivät omissa ammatillisissa blogeissaan runsaasti opettajan työn mielekkyyttä ja siihen liittyviä asioita. Työn mielekkyys osoittautui tässäkin tutkimuksessa melko haastavaksi tutkimusaiheeksi, sillä käsitteellä ei ole olemassa mitään tarkkaa määritelmää (ks. esim. Antila 2006). Työn mielekkyyden voi edelleen käsittää kaikeksi, mikä liittyy työhön (ks. esim. Syväjärvi ym. 2012). Selvää kuitenkin on, että tässä tutkimuksessa työn mielekkyys liittyy työn mieleen ja kaikkeen siihen hyvään, mitä työllä on antaa ja tarjota työntekijälle. Työn mielekkyys on myönteistä käsitystä työstä ja positiivista suhtautumista ja asennoitumista työtä kohtaan. Siitä on erotettavissa työn mielettömyyden käsite, joka näyttäisi monessa kohtaan olevan kolikon toinen käänköpuoli. Tämä konkretisoituu vastaparien kautta, kuten: työnilo-työn ilottomuus, työtyytyväisyys-työtyytymättömyys, yhteistyö-yhteistyön puute ja niin edelleen.

Vaikka tutkimukseeni osallistuneet opettajat työskentelevät tai työskentelivät eri koulutusasteilla, niin silti heidän blogijulkaisunsa tarjoavat yllättävän paljon yhteneväisiä representaatioita opettajan työn mielekkyydestä. Kerrattakoon, että aineistoni opettajista kaksi työskentelee tai työskenteli alakouluasteella, kaksi yläkouluasteella sekä yksi toimii tai toimi aikuisopettajana. Seuraavia opettajan työn mielekkyyden representaatioita ilmeni ja näkyi blogiaineistossani kaikista eniten, vähintään seitsemässä kohtaa kutakin:

- Työn ilon representaatiot
- Innostumisen representaatiot
- Onnistuneiden oppimistehtävien ja mielekkään opetussisällön representaatiot

- Työstä nauttimisen, työtyytyväisyyden ja työssä viihtymisen representaatiot
- Sujuvuuden ja toimivien käytäntöjen representaatiot
- Positiivisen asenteen representaatiot
- Miellyttävien oppijoiden tai opetusryhmän representaatiot
- Oppijoiden oppimisen ilon, innostumisen ja opetukseen heittäytymisen representaatiot
- Opettajien välisen yhteistyön representaatiot

Opettajien blogeihin perustuva kokonaisvaikutelma opettajan työn mielekkyydestä on hyvin monipuolinen, sisältäen opettajalähtöisiä näkökohtia, työn sosiaalisia аспекteja sekä työsuhteen ja ammatin näkökantoja. Opetustyön mielekkyyden representaatioissa painottuu eniten opettajan oma näkökulma: miten opettaja itse suhtautuu tai asennoituu omaa työtään kohtaan, ja mitä asioita hän pitää mielekkäänä opettajan työssä. Vähiten taas korostuu työsuhteen ja ammattietujen näkökulma. Tämä tutkimus on keskittynyt mediavälitteisiin representaatioihin, ei sellaisenaan blogijulkaisuissa ilmeneviin kokemuksiin ja ajatuksiin opettajan työstä.

Aineistossa eniten ilmeneviin representaatioihin perustuva kokonaiskuva on, että mielekäs opettajan työ tuottaa opettajalle iloa, innostaa häntä ja tarjoaa hänelle onnistumisia. Mielekästä opetustyötä tekevä opettaja nauttii työstään, viihtyy siinä ja kokee työtyytyväisyyttä. Sitä leimaa sujuvuus sekä työkäytäntöjen toimivuus. Opettajan työ näyttäytyy mielekkäänä myös silloin, kun opettaja asennoituu siihen myönteisesti. Kun mukaan otetaan työn sosiaalinen puoli, opettajan työn mielekkyyttä lisäävät miellyttävät oppijat tai mukava opetusryhmä. Blogien perusteella myös oppijoiden oppimisen ilo ja innostus lisäävät opettajien työn mielekkyyttä. Lisäksi opettajan työssä ei vaikuttaisi olevan mieltä ilman kollegoita, joiden kanssa yhteistyö pelaa.

Rakentamani ylä- ja alaluokat opettajan työn mielekkyyden blogirepresentaatioista (ks. taulukko 1) eivät ole ainoa tapa luokitella tai ymmärtää niitä. Itse asiassa kaikki blogirepresentaatiot ovat periaatteessa esitettynä opettajan näkökulmasta, kirjoittavathan blogeja eli aineistoani nimenomaan opettajat. Halusin

näiden luokitteluiden avulla kuitenkin tuoda esiin niitä painotuseroja, joita ha-
vaitsin representaatioiden sisällöissä. Olisin voinut rakentaa luokittelut myös
Hakasen (2011, 31–32) esittämien ihmisen perustarpeiden eli pärjäämisen, it-
senäisyyden ja yhteenliittymisen mukaisesti, mitkä tyydyttyvät mielekkäässä
työssä. Halusin kuitenkin antaa enemmän tilaa blogiaineistosta lähteville esityk-
sille, kuin että pakottaisin ne tietyn mallin sisälle. Tämä valintani teki tuloksista
rikkaita, mutta samalla työläitä käsitellä.

Blogit kuvailun ja esittämisen areenana vaikuttavat eittämättä syntyneisiin rep-
resentaatioihin opetustyön mielekkyydestä. Tärkeää on ymmärtää blogien julki-
suus ja julkisuuden asettamat rajoitukset opettajan ammatilliselle bloggaamisel-
le. Kyseeseen tulee ammattietiikka, joka määrittää opettajan toimintaa. Opetta-
jan ammattietiikka pitää sisällään työn juridiset kysymykset ja etiikkaan liittyvät
kysymykset (Opetusalan ammattijärjestö).

OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen käsittelee opettajan ammatin eettisyyttä
teoksessa *”Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa”*
(Niemi & Sarras 2012). Hän pohtii omassa artikkelissaan tietosuojan merkitystä
opettajan toimiessa sosiaalisessa mediassa. Hänen mukaansa työpaikan ta-
pahtumista ja arkikokemuksista voi kertoa sosiaalisessa mediassa ainoastaan
yleisellä tasolla. Työstä kertoessa tulee noudattaa varovaisuutta, sillä kerto-
muksista ei saa tulla ilmi kenestä puhutaan, oli kyse sitten työtoverista, oppi-
laasta tai hänen huoltajastaan. Hän lisäksi muistuttaa, että opettaja näyttää aina
omalla toiminnallaan esimerkkiä, kuinka sosiaalisessa mediassa käyttäydytään
ja toimitaan. (Luukkainen 2012, 41–42.)

Juridisesta näkökulmasta kirjoittavat samassa teoksessa puolestaan Nina Lah-
tinen ja Sanna Haanpää (2012, 45–52). He tarkastelevat juridiikan kannalta sitä,
minkälaisista asioista opettaja voi sosiaalisessa mediassa kirjoittaa. Kuten olen
jo luvussa 5.2 tuonut esiin, opettajalle kuuluu sananvapaus, eikä opettaja poik-
kea tältä osin muista kansalaisista. Sananvapautta kuitenkin rajoittaa laki, jonka
mukaan opettajan tulee käyttäytyä asemansa edellyttävällä tavalla. Hänen on
lisäksi noudatettava työnantajansa määräyksiä. Opettaja kuuluu myös työsopi-
muslain piiriin, joten häntä sitoo myös lojaliteettivelvoite työnantajaa kohtaan.

Täysin kattavaa ohjetta ja oikeuskäytäntöä siihen, mitä opettaja voi sosiaalisessa mediassa julkaista, ei ole vielä olemassa. Lahtinen ja Haanpää (2012, 48) tarjoavat esimerkin eräästä oikeustapauksesta, jossa opettaja irtisanottiin virastaan blogikirjoitusten vuoksi. Kirjoituksissa hän esitti näkemyksiään ja arvosteli opetuksen järjestäjää sekä muuta kouluhenkilökuntaa.

Vaikka opettajien julkiseen ammatilliseen bloggaamiseen sisältyy salassapito- ja vaitiolovelvollisuuksista aiheutuvia riskitekijöitä, bloggaaminen tarjoaa opettajalle runsain mitoin mahdollisuuksia ja myönteisiä asioita, joita avaan seuraavaksi. Ensinäkin ammatillinen blogi tarjoaa opettajalle multimodaalisen julkaisu- ja viestintäkanavan sosiaalisen median kentällä. Aineistoni opettajat viestivät blogijulkaisuissaan monipuolisesti kuvien, tekstien ja äänileikkeiden avulla. Opetusaiheisten linkkien, sivustojen ja aineistojen jakaminen ja levittäminen on myös tyypillistä.

Kjellberg (2010) argumentoi tutkimuksensa pohjalta, että ammattitutkijoiden blogit tarjoavat heille luovan kirjoittamisen välineen. Myös tässä tutkielmassa blogit vaikuttaisivat tarjoavan opettajalle luovan kirjoittamisen ja ilmaisun välineen. Tämän tutkielman bloggaajat harjoittivat luovaa kirjoittamista esimerkiksi runoin, tarinoin, kertomuksin, mielipidekirjoituksin ja muisteluin. Kirkupin (2010, 10) tutkimuksessa suurin osa hänen haastattelemistaan akateemikoista alkoivat bloggaamaan siitä syystä, että halusivat kirjoittaa oman aineensa asioista vähemmän formaalisti. Tämä tausta-ajatus näyttäisi koskevan myös bloggaavia opettajia, sillä heidän blogiensa kirjoitustyyli on usein vapaampaa ja epävirallisempaa.

Opettajien blogit toimivat myös virtuaalisina tiedon ja osaamisen jakamisen välineinä. Tämän käsityksen tuo osuvasti esiin blogin B aikuisopettaja, kun hän pohdiskelee oman bloginsa tarkoitusta:

"Mihin sitten pyrin tällä blogilla ja sillä, että työpaikallani jaan kaikki tekemäni tehtävät kollegoilleni ja neuvon ja autan heitä mielelläni? Haluan, että me kaikki olemme yhdessä hyviä. Minulla on jo jonkin verran työkokemusta ja olen oppinut paljon hyviä juttuja erilaisissa koulutuksissa. Haluan ja-

kaa sitä hyvää. Parhaat ideani olen saanut muilta, enkä ole ollenkaan niin luova kuin tästä blogista voisi kenties päätellä. (...)

Ajatukseni niin tämän blogin kirjoittamisessa kuin työssäni on, että kun me laitamme viisaat päät yhteen ja jaamme osaamistamme ja ideoitamme puolin ja toisin, lopputulos on parempi. En kuvittele osaavani itse kaikkea. En kuvittele, että minussa asuu viisaus ja minä tiedän parhaan tavan tehdä asioita. Yhdessä osaamme enemmän.” (B12)

Ammatillisia blogeja voi ajatella Mewburnin ja Thomsonin (2013) tapaan väljänä virtuaalisena yhteisönä, jossa ammattilaiset jakavat muun muassa toimiviksi havaittuja käytäntöjä tai ideoita, vaikkapa opetuksen kehittämiseksi. B12 -katkelmassa opettaja kuvaa, kuinka hän haluaa jakaa parhaita ideoitaan niin, että kaikki voisivat kokea onnistumisia ja olla hyviä opetustyössään. Tämä käsitys haastaa perinteisen ajattelun opettajasta itsenäisesti pärjäävänä ja osaavana opetustyön ammattilaisena. Tilalle tulee yhteisöllinen toimintatapa, jossa opetustyötä kehitetään ja tehdään yhdessä paremman lopputuloksen saavuttamiseksi. Katkelmassa kuvastuu myös osaamisen jakamisen vastavuoroisuus. Nähdäkseni ideaalitapauksessa ammatillisista aiheista bloggaavat saavat uusia ideoita ja vinkkejä muilta ammattilaisilta sekä tarjoavat tietoa ja osaamista myös muiden hyödynnettäväksi.

Kaikkiaan opettajien blogit muodostavat rikkaan aineiston opetuksen ja opettajan ammatin tutkimukselle. Jatkossa olisi hyödyllistä tutkia opettajien blogeja virtuaalisena käytäntöyhteisönä tai -verkostona (ks. Mewburn & Thomson 2013). Voisi esimerkiksi tutkia sitä, millä tavalla ammatillinen yhteisöllisyys ilmenee opettajien blogeissa. Miten ja minkälaista tietoa ja osaamista ammatillisissa blogeissa jaetaan? Katseen voisi toisaalta suunnata suomalaisten opettajien omiin ajatuksiin ja kokemuksiin bloggaamisesta: Mikä saa heidät ylläpitämään ja kirjoittamaan ammatillista blogia? Mikäli käytäntöyhteisön idea kiinnostaa, suosittelen aloittamaan aiheeseen perehtymisen Wengerin (1998) teoksesta ”*Communities of practice: learning, meaning, and identity*”.

Jatkossa olisi arvokasta tutkia myös opettajan työn tuunaamista eli työn yksilöllistä muokkaamista. Hakasen ym. (2012, 14) mukaan työn muokkaamisen tutkimus on Suomessa vielä lapsen kengissä. Voisiko ammatillista blogia valjastaa työn tuunaamisen työkaluksi? Työn tuunaaminen on myönteisessä yhteydessä työn imuun, parhaaseen hyvinvointiin työssä (ks. Hakanen ym. 2012, 38). Työn yksilöllinen ja oma-aloitteinen muokkaaminen voi toteutua paitsi sosiaalisin ja fyysisin toimin, myös kognitiivisella tasolla (Hakanen ym. 2012). Tutkimukseni antaa viitteitä siitä, että opettajan työtä on mahdollista muokata ammatillista blogia hyväksi käyttäen, ajattelun ja ajatusten työstämisen välineenä. Stenbergin (2011) mukaan oman opettajuuden pohdinta auttaa parhaimmillaan jaksamaan ja lisäämään iloa opetustyössä. Tarjoan viimeisen katkelman blogista E, jossa tulkitsen opettajan tuunaavan työtään mielekkäämmäksi bloggaamalla:

”Jokainen opettajan työtä tehnyt, tekevä tai opettajan vierellä elävä tietää, että arjen työ ei aina ole avuolaa. Haluan muistaa innostuksen, hyvät hetket ja vahvistaa niitä kirjoittamalla. Nyt kun taas jaksan, jaksan myös asennoitua myönteisesti, jos vain haluan. Ja kirjoittaminen innostaa minua!” (E6)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Lopuksi pohdin, miten olen onnistunut toteuttamaan tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden vaateita tässä tutkielmassa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tutkijan pitää huomioida tutkimusaineiston konteksti, eli kuka sitä tuottaa ja miksi aineisto on syntynyt. Lisäksi on tärkeää huomioida aineiston arkaluonteisuus, koko, julkisuus sekä ajankohtaisuus. (Valli & Perkkilä 2015, 119.)

Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimusaineistoa eli opettajien blogeja mahdollisimman tarkasti tuoden esiin blogien kontekstin, kuten kuka niitä ylläpitää tai min-kälaisia asioita blogeissa käsitellään. Myös aineiston tarkan koon sekä aineiston karsimisvaiheet olen selostanut kappaleessa 3.2. Puolestaan aineiston synty-

kontekstiin en ole pystynyt ottamaan kantaa, koska en ole esimerkiksi haastatellut bloggaavia opettajia, mikä voi mahdollisesti haastaa työni luotettavuutta. Aineistoon liittyy lisäksi joitakin arkaluonteisia piirteitä, joita olen pohtinut pitkin tutkielman tekoa. Blogikatkelmista muutin esimerkiksi nimiä toisiksi, jotta en tahallani aiheuttaisi harmia bloggaaville opettajille. Blogit ovat ajankohtaisia tutkimuskohteita edelleen, vaikka kehitys on tuonut tullessaan myös uusia mielenkiintoisia tutkimuskohteita sosiaalisen median kentällä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kulmakivi on siis tarkka ja yksityiskohmainen selostus tutkimuksen kaikista toteutusvaiheista. Tutkijan tulee kertoa aineiston hankkimisesta totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232.) Olen tässä työssä selostanut totuudenmukaisesti kaikki blogiaineiston hankinnan vaiheet. Olen kertonut hankaluudesta löytää sopivia blogeja tutkimukseen sekä myös siitä, että jouduin jättämään yhden blogin tutkimuksesta kokonaan pois, sillä en saanut kyseiseltä opettajabloggaajalta tutkimus- ja sitaattilupaa.

Luokitteluiden tekeminen on olennaista laadullisen aineiston analyysissä ja sitä kautta se luo pohjan koko tutkimuksen luotettavuudelle (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232). Julienin (2008) mukaan sisällönanalyysiä hyödyntävän tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkija vakuuttaa luokitteluiden olevan kattavia. Aineiston pohjalta rakennettujen luokkien tulee pitää sisällään kaikki aineistosta saatu tutkimustieto, eikä mitään saa jättää luokittelun ulkopuolelle. Hänen mukaansa luokat tulee olla lisäksi erotettavissa toisistaan, eivätkä ne saa olla päällekkäisiä.

Tässä tutkielmassa otin mukaan kaikki blogiaineistosta nousevat ilmaukset, jotka tulkitsin liittyvän opettajan työn mielekkyyteen, enkä ole jättänyt mitään ylä- ja alaluokkien ulkopuolelle. En rakentanut analyysirunkoa luokitteluille etukäteen, jotta saisin mukaan kaikki representaatiot koskien opettajan työn mielekkyyttä. Annoin blogiaineiston ikään kuin puhua puolestaan. Samaan aikaan kuitenkin myönnän, että luokittelut ja esittämäni tapa ymmärtää opettajan työn mielekkyyttä ovat oman tulkintani kautta värittyneitä, eivätkä ole ainoa oikea tapa ymmärtää ilmiötä. Olen konstruoinut tässä tutkielmassa itsekkin eräänlaisen rep-

resentaation opetustyön mielekkyyteen. Myös Kiviniemi (2010, 83) painottaa, että tutkimusraportti on tutkijan tulkinnan kautta rakentunut konstruktio, eikä siten esimerkiksi ainoa mahdollinen tulkinta aineistosta tai tutkittavasta ilmiöstä.

Julkisuus ja avoimuus aiheuttavat sosiaalista mediaa tutkittaessa ongelmia liityen tutkimuseetiikkaan ja aineiston edustavuuteen. Tutkijan tulisi miettiä, ovatko sosiaalisessa mediassa julkaisseet todella tarkoittaneet päivityksensä kaikkien nähtävillä, sillä tutkija ei saa tuottaa vahinkoa sosiaalisen median käyttäjälle tutkimuksen missään vaiheessa. Sosiaalisesta mediasta kerättyä aineistotosta ei voi yleistää koskemaan kaikkia palvelun käyttäjiä. (Valli & Perkkilä 2015, 118.) Voinee olettaa, että julkisesti bloggaava opettaja on tietoinen siitä, että heidän blogiaan voi lukea kuka tahansa internetin käyttäjä. Tämä ei kuitenkaan poista tutkijan vastuuta toteuttaa eettisesti kestävää tutkimusta. Kvalitatiivisen ja kuvailevan tutkimusluonteen johdosta tässä tutkielmassa ei ole pyritty tekemään yleistyksiä opettajan ammatillisesta bloggaamisesta tai opetustyön mielekkyyden blogirepresentaatioista.

Tutkielmani eettinen selkäranka rakentuu tutkittavien itsemääräämisoikeuden sekä heidän yksityisyytensä kunnioittamiselle. Turtiainen ja Östman (2013, 55–60) painottavat, että tutkittavilla on oikeus tietää olevansa tutkimuksessa mukana. Opettajan työ näyttäytyy yhteiskunnassa tietynlaisena sosiaalisena asemana, jolloin myös henkilötietosuojalaki sanelee, ettei kenestäkään saa julkaista sosiaaliseen asemaan liittyviä tietoja ilman henkilön suostumusta. Tutkittavien kunnioittaminen toteutuu, kun tutkija informoi heitä tutkimuksestaan sekä kysyy heiltä tutkimusluvan. (Turtiainen & Östman 2013, 55–60.) Olen lisännyt tutkielmani liitteisiin (ks. liite 1) bloggaajille lähettämäni tutkimus- ja sitaattiluvan. Yhteensä viisi opettajaa antoi minulle sekä tutkimus- että sitaattiluvan omiin blogeihinsa. Yhden blogin rajasin tutkimuksen ulkopuolelle juuri siitä syystä, etten saanut häneltä vastausta sähköpostiviestiini. Kunnioitin täten hänen itsemääräämisoikeuttaan tutkimukseen osallistumisesta.

Olen tutkimus- ja sitaattiluvassa lisäksi luvannut käsitellä aineistoa luottamuksellisesti ja huolehtia aineiston salassapidosta myös tutkielman valmistumisen jälkeen. Östmanin ja Turtiaisen (2013, 56–57) mukaan aineisto tulee tallentaa ja

säilyttää niin, etteivät ulkopuoliset pääse näkemään tutkimusaineistoa tai siihen liittyviä tietoja. Olen tehnyt tutkielmani omalla henkilökohtaisella tietokoneellani ja säilyttänyt blogiaineistoa huolellisesti salasanan takana. Tutkielman valmistuttua hävitän aineiston kannettavalta koneeltani kokonaan ja huolehdin sen salassapidosta myös tulevaisuudessa.

Viimeiseksi haluan mainita, että mieltäni on erityisesti lämmittänyt opettajabloggistien kiinnostus työtäni kohtaan. Olen saanut kiinnostuksen myötä lisää energiaa ja iloa tämän pro gradu -tutkielman työstämiseen. Lähetän valmiin työn tutkimukseeni osallistuneille erikseen ja kiitän heitä vielä kaikista voimaannuttavista ajatuksista, kokemuksista ja ideoista, mitä heidän bloginsa ovat minulle opettajan työstä tarjonneet.

Lähteet

Alasoini, Tuomo 2006. Työnteon mielekkyyden muutos Suomessa vuosina 1992–2005: Työolobarometrin aineistoihin perustuva analyysi. Helsinki: Työministeriö.

Antila, Juha 2006. Työn mielekkyydestä ja mielettömyydestä. Helsinki: Työministeriö.

Buckingham, David 2003. Media education: Literacy, learning, and contemporary culture. Cambridge: Polity Press.

Carlsson, Maria, & Järvinen, Kati 2012. Mielekäs työ: Uuden ajan uraopas. Helsinki: Talentum Media.

Hakanen, Jari 2007. Työuupumuksesta työn imuun: Työhyvinvointitutkimuksen ytimesä ja reuna-alueilla. Helsinki: Työterveyslaitos.

Hakanen, Jari 2011. Työn imu. Helsinki: Työterveyslaitos.

Hakanen, Jari, Harju, Lotta, Seppälä, Piia, Laaksonen, Anna & Pahkin, Krista 2012. Kohti innostuksen spiraaleja: Innostuksen spiraali - Innostavat ja menestyvät työyhteisöt tutkimus- ja kehittämishankkeen tuloksia. Helsinki: Työterveyslaitos.

Hall, Stuart 1997. The work of representation. Teoksessa Stuart Hall (toim.) Representation: Cultural representations and signifying practices. London: Sage Publications, 13–74.

Heinonen, Jarna, Hytti, Ulla, Kautonen, Teemu & Bögenhold, Dieter 2011. Porkkanaa, ei keppiä! Tyytyväisyys pitää työelämässä. Teoksessa Petteri Pietikäinen (toim.) Työs-

tä, jouta ja jaksaa: Työn ja hyvinvoinnin tulevaisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Henttonen, Elina & LaPointe, Kirsi 2015. Työelämän toisinajattelijat: Vallataan tilaa mielekkäälle työlle. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hokkanen, Elise 2013. Koulun arjen representoiminen suomalaisten alakoulujen blogeissa. Lapin yliopisto: Kasvatustieteellinen pro gradu -tutkielma.

Julien, Heidi 2008. Content Analysis. Teoksessa Lisa M. Given (toim.) The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc., 121–123.

Kalli, Pekka 2005. Johdanto. Teoksessa Pekka Kalli & Anita Malinen (toim.) Konstruktivismi ja realismi. Vantaa: Kansanvalistusseura, 9–14.

Kauppinen, Timo, Hanhela, Rauno, Kandolin, Irja, Karjalainen, Antti, Kasvio, Antti, Perkiö-Mäkelä, Merja, Priha, Eero, Toikkanen, Jouni & Viluksela, Marja 2010. Työ ja terveys Suomessa 2009. Helsinki: Työterveyslaitos.

Kauppinen, Timo, Mattila-Holappa, Pauliina, Perkiö-Mäkelä, Merja, Saalo, Anja, Toikkanen, Jouni, Tuomivaara, Seppo, Uuksulainen, Sanni, Viluksela, Marja & Virtanen, Simo 2013. Työ ja terveys Suomessa 2012: Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Helsinki: Työterveyslaitos.

Kirkup, Gill 2010. Academic blogging, academic practice and academic identity. London Review of Education, 8 (1), 75–84. Saatavilla [www-muodossa:](http://oro.open.ac.uk/20714/1/Academic_blogging_ORO.pdf)

http://oro.open.ac.uk/20714/1/Academic_blogging_ORO.pdf (Luettu 19.11.2015.)

Kiviniemi, Kari 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: PS-kustannus, 70–85.

Kjellberg, Sara 2010. I am a blogging researcher: Motivations for blogging in a scholarly context. First Monday. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com):
<http://journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/2962/2580> (Luettu 19.11.2015.)

Klemelä, Raila 2006. Henkinen hyvinvointi työpaikalla: Yhteinen etu. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.

Knuuttila, Tarja & Lehtinen, Aki Petteri 2010. Johdanto: Representaatio – tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Teoksessa Tarja Knuuttila & Aki Petteri Lehtinen (toim.) Representaatio: Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 7–31.

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Helsinki University Press.

Lahtinen, Nina & Haanpää, Sanna 2012. Juridinen näkökulma opettajan toimintaan sosiaalisessa mediassa. Teoksessa Hannele Niemi & Riitta Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Juva: PS-kustannus, 45–52.

Laursen, Per Fibaek 2006. Aito opettaja: Opas autenttiseen opettajuuteen. Helsinki: Finn Lectura.

Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa 2008. Social media: Introduction to the tools and processes of participatory economy. Tampere: University of Tampere, Hypermedia Lab.

Lips-Wiersma, Marjolein & Morris, Lani 2009. Discriminating between 'meaningful work' and the 'management of meaning'. *Journal of Business Ethics*, 88 (3), 491–511.

Luukkainen, Olli 2012. Eettisyys on aina keskeinen osa opettajan ammattia. Teoksessa Hannele Niemi & Riitta Sarras (toim.) 2012. *Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa*. Juva: PS-kustannus, 39–44.

Manka, Marja-Liisa 2011. *Työnilo*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Manka, Marja-Liisa, Kaikkonen, Maija-Leena & Nuutinen, Sanna 2007. *Hyvinvointia työyhteisöön: Eväitä kehittämistyön avuksi*. Tampere: Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos, Tampereen yliopisto & Euroopan Sosiaalirahasto. Saatavilla www-muodossa: <http://www.uta.fi/jkk/synergos/tyohyvinvointi/tyhyopas.pdf> (Luettu 8.10.2015.)

Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp, 79–148.

Mewburn, Inger & Thomson, Pat 2013. Why do academics blog? An analysis of audiences, purposes and challenges. *Studies in Higher Education*, 38 (8), 1105-1119.

Mäkiranta, Mari 2010. *Kuvien lukeminen*. Teoksessa Johanna Hurtig, Merja Laitinen & Katriina Uljas-Rautio (toim.) *Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet*. Jyväskylä: PS-kustannus, 97–120.

Niemi, Hannele & Sarras, Riitta (toim.) 2012. *Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa*. Juva: PS-kustannus.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. Saatavilla www-muodossa: <http://www.oaj.fi/cs/oaj/Opettajan%20ammatti> (Luettu 30.9.2015.)

Pedersen, Sarah 2010. Chandos Information Professional Series: Why Blog? Motivations For Blogging. Cambridge, GBR: Chandos Publishing.

Poutala, Markku 2010. Opettajan valta ja vastuu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pulman, Andy 2009. Blogs, wikis, podcasts & more. New York: Palgrave Macmillan.

Pönkä, Harto 2014. Sosiaalisen median käsikirja. Jyväskylä: Docendo.

Rettberg, Jill Walker 2014. Blogging: Digital media and society series. Cambridge: Polity Press.

Salovaara, Reija & Honkonen, Tiina 2013. Voi hyvin, opettaja! Juva: PS-kustannus.

Schreier, Margrit 2014. Qualitative content analysis. Teoksessa Uwe Flick (toim.) The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis. London: SAGE Publications Ltd, 170–184.

Seppänen, Janne 2005. Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.

Sihvonen, Tanja 2006. Representaatio/Simulaatio. Teoksessa Seija Ridell, Pasi Väliaho & Tanja Sihvonen (toim.) Mediaa käsittämässä. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 129–152.

Stenberg, Katariina 2011. Riittävän hyvä opettaja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Suominen, Riitta & Nurmela, Satu 2011. Verkko-opettaja. Helsinki: WSOY pro.

Syväjärvi, Antti, Lehtopuu, Heidi, Perttula, Juha, Häikiö, Mikko & Jokela, Jari 2012. Inhimillisesti tehokas sairaala – työn mielekkyys henkilöstön kokemana. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. Saatavilla www-muodossa:

https://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-7212.pdf

(Luettu 2.10.2015.)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turtiainen, Riikka & Östman, Sari 2013. Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka. (toim.) Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 49–67.

Tynjälä, Päivi 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: Konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Valli, Raine & Perkkilä, Päivi 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–120.

Webb, Jen. 2009. Understanding representation. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Webb, Rosemary, Vulliamy, Graham, Sarja, Anneli, Kimonen, Eija, Nevalainen, Raimo & Hämäläinen, Seppo 2004. Luokanopettajien työn paineet, palkitsevuus ja työssä pysyminen Suomessa ja Englannissa. Teoksessa Seppo Hämäläinen (toim.) Opettajaprofession muutos ja opettajakoulutus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 35–59.

Wenger, Etienne 1998. Communities of practice: Learning, meaning, and identity. Cambridge: Cambridge University Press.

Liitteet

Liite 1. Tutkimus- ja sitaattilupa

Tervehdys!

Nimeni on Mona Kuusela ja teen mediakasvatuksen pro gradu -tutkielmaa Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. Ohjaajinani ovat yliopistonlehtori KT Outi Kyrö-Ämmälä ja yliopistonlehtori KT Outi Ylitapio-Mäntylä. Tutkielmani kantavana teemana on opettajan työn mielekkyys. Tarkoitukseni on selvittää, minkälaisia representaatioita opettajien blogit tarjoavat opettajan työn ja opetuksen mielekkyudesta. Päättökysymys on: millaisena opetuksen mielekkyys ilmenee ja näkyy blogeissa?

Pro gradu -tutkielmassani tavoitteenani on tutkia useampaa julkista blogia, joissa opettajat käsittelevät ja pohtivat opettajan työtä. Pyydänkin tässä viestissä lupaa käyttää blogitekstejäsi ja -kuviasi osana tutkielmani aineistoa. Suunnitelmana olisi analysoida vuoden 2014 blogijulkaisuja, joista valikoisin mukaan sellaisia, joiden avulla pystyisin vastaamaan tutkimuskysymykseeni. Pyrin noudattamaan tutkimuksessani hyviä tutkimuseettisiä käytäntöjä, joten blogisi nimi, oma nimesi tai henkilöllisyytesi ei tule tutkimuksessani esille. Käsittelem aineistoa luottamuksellisesti ja huolehdin aineiston salassapidosta myös tutkielman valmistumisen jälkeen.

Tutkimusluvan lisäksi haluan pyytää luvan myös sitaattien käyttämiseen tutkielmassani. Blogista otettuja lainauksia on mahdollista syöttää hakukonee-

seen, jolloin hakukone voi löytää blogisi sitaattien perusteella. Blogin ylläpitäjää ajatellen tuntuukin kohteliaalta kysyä lupaa paitsi blogijulkaisujen tutkimiseen, myös sitaattien käyttöön. Sitaatit kuvailisivat paremmin tutkielmani tuloksia sekä elävöittäisivät tutkimustani muutenkin.

Pyydänkin ystävällisesti sekä tutkimuslupaa että sitaattilupaa, että voin käyttää Sinun blogijulkaisujasi osana tutkielmani tutkimusaineistoa. Pyydän vastaamaan sähköpostiini: mokuusel@ulapland.fi 15.10.2015 mennessä. Annan mielelläni lisätietoa ja vastaan mahdollisiin kysymyksiin tutkimustani koskien.

Syksyisin terveisin,

Mona Kuusela

Mediakasvatus/Lapin yliopisto

mokuusel@ulapland.fi